

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	Stijn Devillé
Titel	Hitler is dood
Jaar	2009
Uitvoering	Braakland/ZheBilding / Stijn Devillé

Copyright (C) 2009 by Stijn Devillé

Hitler is dood

Stijn Devillé

Deel I

Aanklacht

vooraf

*het publiek betreedt het podium via een sas onder 'het tribunaal'.
in het halfduister neemt het plaats in de zaal.
er brandt noodverlichting en er klinkt een luid en aanhoudend gebrom.*

*als alle toeschouwers zitten
komen goering, ribbentrop, speer, jodl, streicher op.
lange jassen met grote revers.
het weinige licht hapert, knettert, flikkert.
ze kijken naar boven.
de bourdonklank wordt almaar luider.
plots stort het plafond in.
puin valt naar beneden
de mannen bukken zich voor het puin
de handen en armen boven het hoofd*

*we zien dit maar halvelings
in het schokkerige noodlicht*

er volgt een black-out

*we horen radio-communicatie
muziek*

1.

ik kwam gewond uit de oorlog
teleurgesteld
geridderd ook
maar wat betekent dat

geridderd te worden

als ons
de dolk in de rug werd gestoken
de oorlog was verloren
de nederlaag getekend

toen
op een dag
was er een betoging
ik ging erheen
diverse sprekers voerden het woord
en aan het eind
werd ook hij
aangekondigd

ik had zijn naam al kort horen noemen
en wilde horen
wat hij te zeggen had

maar hij sprak niet

hij weigerde te spreken

in het gedrum van de menigte
bleek ik
vlak naast hem te staan

ik hoorde zijn stem

dat hij de eendracht van de bijeenkomst
niet wil verstoren
maar
dat hij zich ook niet wil vereenzelvigen
met deze slappe bende salonfiguren

een protest heeft pas zin
als er genoeg gewicht achter zit

deze regering is slap
en danst naar de pijpen
van de britten en de fransen
betaalt zich arm aan herstelvergoedingen
voor de grote oorlog

ze bekommert zich niet
om de wil of de noden
of het morren van het volk

woord na woord kwam als uit mijn eigen hart

ooit had ik zelf
op de democraten gestemd
daarna
toen ik zag wie ik had gekozen

wendde ik mij af van de politiek

maar nu
temidden van deze menigte
zie ik een man
die een helder doel
voor ogen heeft

waar hij ook kwam
had hij zich altijd eerst
met een knokploeg
moeten verzetten
tegen bendes communisten
die probeerden zijn toespraak te beletten

hij zegt dat een hervorming van de staat
onmogelijk is
zolang het volk ertegen is
de grote arbeidersmassa
dat we alleen vooruit kunnen komen
als alle lagen van het volk
het ondraaglijke verdrag van versailles
willen breken

en dat zal alleen maar lukken
als we het nationalisme
koppelen aan een sociaal doel

ik keer me naar hem toe
en zeg
dat ik met heel mijn wezen
en al mijn bezit
tot zijn beschikking sta
voor dit ene
beslissende punt

de strijd tegen versailles

hij had lang gezocht
naar een leider
die zich in de grote oorlog
(nog maar pas geleden)
had onderscheiden
zodat het nodige gezag zou ontstaan
een vliegenier
of een onderzeeman
gedecoreerd met de pour le mérite
en het leek hem nu
bijzonder gelukkig
dat juist ik
de laatste commandant
van het von richthofen squadron
mij tot zijn beschikking stelde

ik stemde toe

op die manier
sloot ik me bij
adolf hitler aan

en wanneer was dat ?

eind oktober 1922

west
jackson
berger
goering
papen
speer

2.

het duizelt
een seconde lang
ben ik weg
dan slaan grote golven
over mijn gezicht

ik tracht recht te komen
maar dat lukt me niet
mijn lichaam trekt en stoot
hikt
blijft hikken
hapt naar adem
maar de golven blijven komen
ik zie de wereld rondom mij
mensen kijken toe
maar ik lig daar
mijn hoofd rood aangelopen
een gewicht op mijn borst
mijn armen
benen
stuipen
spartelen
als een vis op het droge

op het moment
dat ik denk
ik kan niet meer
is het voorbij
ebben de golven weg

zo gaan de weken

de koorts daalt
de wonde heelt
in principe
moogt ge naar huis
zegt de arts
goed zeg ik
dat werd tijd
ware het niet zegt hij
dat ik hier een telegram heb
met het bevel u bij het tribunaal
in neurenberg
te melden

hij geeft me de brief
ik word morgen verwacht

we zullen u missen in göttingen majoor
dat zal wel

ik wist overigens niet
dat u jurist was
dat was ik nu ook liever niet geweest

hij zwaait
en gaat weg

er staat een jeep voor me klaar
ik besluit de trein te nemen

het is koud

west
jackson berger
goering papen
speer

oktober valt tegen in Duitsland

de rit duurt lang
ik probeer te slapen
wat niet lukt
het hoofd tegen het raam
de benen uitgestrekt
het landschap
dat aan me voorbijtrekt
we verlaten de Britse sector

bij een halte
stapt een troep luidruchtige Amerikaanse GI's op
ze zijn bepakt en uitgelaten
stoten mij argeloos aan
met hun rugzakken
ik trek mijn voeten in
kijk op
ze lachen
roken
slaan geen acht op mij

ze brengen de koude mee van buiten
maar omdat ze met velen zijn
hangt de coupé al snel vol klevende
zweterige lucht
die op de ramen slaat

ik sta recht
loop het gangpad af

een paar wagons verder
vind ik een lege coupé
een vrouw alleen zit er
ze schrijft

bonjour zegt ze
ze lacht

bonjour
we zwijgen

een half jaar geleden
werd in dit land
alleen nog Duits gepraat
nu
hoor je Frans
Russisch

Engels vooral

zelfs het volk op straat leert snel
al maanden frissen ze hun Engels op
omdat het de taal
van de overwinnaar zou zijn

ik neem mijn sigaretten
do you mind vraag ik
pas du tout

ze kijkt me aan terwijl ik rook

oh
sorry
ik wist niet
neem me niet kwalijk
dat was grof van mij
alstublieft
neem me niet kwalijk

west
    jackson
        berger
            goering
                papen
                    speer

ga uw gang
    merci
        ze neemt een sigaret
we roken

als ik het station uitloop
zie ik dat ze de andere kant uitgaat

de stad ligt open
en stinkt
    in de straten is halvelings het puin geruimd

de avond valt

in het geraamte van de stad
warmen dakloze gezinnen zich
aan een kampvuur
vrouwen
kinderen
    bejaarden in lompen

weinig jongens
haast geen mannen
als ik hen voorbijloop
kijken ze weg
    het uniform van de vijand

niets staat hier nog overeind

op het gezicht van de bewoners
staat in diepe groeven
de vernedering te lezen
de angst

de haat
in andere steden in europa
was op het bombardement
de bevrijding gevolgd
het puin het decor van de overwinning
hier besepte iedereen dat elke bom die viel
hen dichter bij de afgrond bracht

ik word verwacht in het grand hôtel
een van de weinige gebouwen
die nog bewoonbaar zijn
    majoor west ?

ja zeg ik
    u ziet er goed uit
dank u dat is maar schijn
    goed
    robert jackson

goedenavond
    welkom in neurenberg

dank u
    zijt ge klaar om de aanklacht te overhandigen ?

ik kijk hem aan
nee zeg ik – hoezo ?
    gij weet van niks ?

ik moest me hier melden
    ik had de britse staf gevraagd
    mij een goed jurist te sturen
    om de beklagden de aanklacht te overleggen
    dat blijkt gij te zijn
    is dat een probleem ?

ik – vermoed van niet
al heb ik het document nog niet gezien
    morgen

west
jackson
berger
goering
papen
speer

de stencils worden vannacht afgerold
morgen zijn ze klaar
en wat verwacht u dan van mij ?
flikker gewoon die bundel in hun cel
deze week nog ?
morgenvroeg
morgenvroeg ?
ik kan toch niet gewoon – onvoorbereid
slaapwel !
en hij verdwijnt

jezus

iets drinken ?

nee
dank u
ik ben moe
ik moet blijkbaar plots de aanklacht overhandigen
in wat het grootste proces uit de geschiedenis heet te zijn
proficiat
iets drinken ?

nee
dank u
echt
ik ga nog even buiten
wat een klucht
er is nog geen aanklacht
er wordt een officier aangesteld
die van niks weet
en gewoon de bundel in hun cel moet flikkeren
u gaat erin op
ja misschien
op de trein was u niet zo spraakzaam

nee
da's waar
excuseer
ik weet niet eens of ik wel met u mag praten
ik ben in elk geval de vijand niet
ze lacht

nee
dat niet
dodd west – aangenaam
edith berger

de straten zijn donker
op de kampvuren na
*hier en daar
zitten mensen
in hun halve huizen
bij lamplicht aan tafel*
voorgevels weggevaagd
als in een filmdecor
bent u al in de kelders geweest ?

op het plein
dalen we de trappen af
die ons vier vijf verdiepingen de stad onder leiden
we lopen de betonnen gangen door
die ons dieper en dieper brengen
*halfopen ruimtes met bedompte lucht
schaars mat licht
schamele bankjes
een donker doolhof
een paar kinderen
barrevoets
spelen*

west

jackson

berger

goering

papen

speer

lopen de gangen

op en af

aanhoudend het gebrom van een generator

in de diepte

fosforesceren de wanden

en tegen de muren

zitten oude mannen

vrouwen

kinderen

ze zwijgen

staren ons aan

met matte lege ogen

luisteren naar gezang in de verte

het lijkt of de oorlog hier nog niet is gestopt

ik moet weer naar boven

lucht

boven zijn de huizen verwoest

en wat nog rechtstaat

is in beslag genomen door de bezetter

ik heb last van evenwichtsstoornissen

sinds de narcose val ik soms neer

en krijg ik stuipen

heel beangstigend

komt zomaar op

en nu ?

nee – geen probleem

het is voorbij

ik heb een scherf in mijn zij gekregen

niks ernstigs

die hebben ze eruit gehaald

en sindsdien –

ze weten niet wat het is

iets met een bloeddrukval

de nervus vagus

een adrenalinestoot die de val moet corrigeren

maar te laat komt

ingewikkeld

en vervelend

niet vervelend

hooguit een beetje zelfzuchtig

ze lacht

wat verwacht u van het proces ?

ik weet het niet

een eerlijk proces gaat ervan uit

dat de beklaagden onschuldig zijn

tot het tegendeel is bewezen

en dat wie onschuldig wordt bevonden

ook vrijuit gaat

ik zie niet in hoe we één van die kerels

vrijuit kunnen laten gaan

de taal van een overwinnaar

zolang hitler nog leefde wou onze regering

de verdachten arresteren

en ze onmiddellijk standrechtelijk executeren

misschien was dat eerlijker geweest

simpeler ook

maar nu is hitler dood

ja

ik weet het niet

welke misdaden hebben *onze* leiders begaan ?

en worden die bestraft ?

we kijken om ons heen

de dode stad

west
jackson
berger
goering
papen
speer

de vuren doven

mensen die hun spullen pakken en naar de kelders trekken

versta me niet verkeerd
ik heb in het verzet gezeten
ik heb dachau gezien
als het aan mij lag
liet ik die mannen morgen al hangen
maar de vraag is of dit proces
echt rechtvaardig kan zijn

het is een begin

de luchtaanval op duitse steden
was niet zomaar een bijwerking
van bombardementen op de wapenfabrieken
de royal air force mikte doelbewust op dichtbevolkte steden
de brandbommen op de wijken
deden vuurstormen ontstaan
in de huizen werden de vlammen vloeibaar
onder het puin hier om ons heen
liggen nog tienduizenden niet-geborgten lijken
in heel dit land zijn 15 miljoen mensen op de vlucht

dit is europa
dit is de moderne tijd

daar ben ik me van bewust
we mogen dit niet voorbij laten gaan
maar –

versta me niet verkeerd
ik kijk uit naar het proces
ik ben alleen bang dat u en uw collega's
met die plausibel klinkende britse retoriek
de geallieerde misdaden
respectabel willen maken
terwijl ze in werkelijkheid niet onderdoen
voor veel van wat u de Duitsers
ten laste legt

dat is niet mijn bedoeling

en

voor zover ik weet
ook niet de bedoeling van de procureur
met bedoelingen alleen
gaan we er niet komen
meneer west

dat weet ik

ik heb alleen nog niet –

het spijt me
ik heb u op stang gejaagd
dat was niet mijn bedoeling

ze glimlacht

het is laat

ja

ik heb het koud gekregen
zullen we naar binnen gaan ?

graag

*ze gaan het hotel binnen
nemen afscheid*

welterusten

welterusten

west

goering
anderen

3.

hermann wilhelm goering ?

jawohl

ik ben majoor roderick west
als officier door het
internationaal militair tribunaal
belast u de aanklacht te overhandigen
waarin u genoemd wordt
als beschuldigde

zo

dus u bent gekomen
de verenigde staten van amerika
de franse republiek
het verenigd koninkrijk van groot-britannië en noord-ierland
en de unie van socialistische sovjetrepublieken
vertegenwoordigd door robert jackson
françois de menthon
hartley shawcross
en roman andrejevitsj rudenko
belast met het onderzoek naar
en de vervolging van
de 24 voornaamste oorlogsmisdadigers
zoals bepaald in
de overeenkomst van londen
en in het charter van dit tribunaal
beschuldigen hierbij
hermann wilhelm goering
van samenzwering tot het voeren van een aanvalsoorlog
misdaden tegen de vrede
het plegen van oorlogsmisdaden
en misdaden tegen de mensheid

dus u bent gekomen

u heeft het recht
uw eigen verdediging te voeren
of u te laten bijstaan
door een raadsman
in deze lijst vindt u
de namen en adressen
van duitse advocaten
zo – werkelijk ?
kloppen die adressen dan nog
wonen er dan nog mensen
in huizen in duitsland ?
u kan zelf een raadsman kiezen van de lijst
of het tribunaal kan desgewenst
een raadsman voor u aanduiden
de overwinnaar zal altijd rechter en aanklager zijn
en de verslagene de beklaagde
u wordt niet beschuldigd
mijnheer goering
omdat u de oorlog hebt verloren
maar omdat u hem begonnen bent
ik zie u morgen over de keuze van uw advocaat

bereid u voor

vandaag nog gaan de poppen
aan het dansen

4.

mijnheer speer ?

ja

ik ben dokter goldensohn

ah

natuurlijk

ik had een man verwacht

dat komt door die 'sohn' in mijn achternaam

allicht

mijn excuus

heeft u klachten ?

klachten ? neen

niet dat ik weet

hoofdpijn

slapeloosheid

fysieke problemen

mentale klachten ?

ik word vastgehouden in een cel

in afwachting van mijn proces

dat kan ik bezwaarlijk een pretje noemen

ik zag dat u niet deelneemt

aan gevangenisactiviteiten

de misviering

ik probeer me voor te bereiden

op de komende twintig jaar

u loopt te ijsberen

oh nee

ik heb de grootte van mijn cel

van muur tot muur afgestapt

voet voor voet

het is twee meter zestig

in mijn hoofd leg ik de weg af

van hier in neurenberg

naar mijn huis in heidelberg

dat is 220 kilometer

als ik mijn cel 42.307 keer

op en neer stap

ben ik thuis

u bent een vrij mens

als het ware

ik kan gaan en staan waar ik wil

onderweg maak ik soms een stop

mosbach bijvoorbeeld

is erg de moeite

als het er nog staat

zoals in uw herinnering

de verbeelding

heeft zo haar voordeel

moet die niet onderdoen

voor de realiteit van uw celmuur ?

het proces is noodzakelijk

ik heb me nooit enige illusie

over mijn lot gemaakt

zelfs in een dictatuur draagt een mens

verantwoordelijkheid

de aanklacht

was geen al te grote schok voor mij

ik had alleen verwacht

dat we elk afzonderlijk

onze eigen akte van beschuldiging

zouden krijgen
nu blijkt
dat we allemaal tesamen
als samenzweerders aangeklaagd worden
voor die onwaarschijnlijke misdaden

we hebben hoog spel gespeeld
alles ingezet
en alles verloren

wij zijn allemaal verantwoordelijk
en nu des te meer
omdat de chef
door zijn zelfmoord
zich aan zijn verantwoordelijkheid
tegenover zijn volk
en tegenover de wereld
onttrokken heeft

was hij laf ?

laf
ik weet het niet
voor buitenstaanders
leek hij een fanatieke
snelle
en meedogenloos heersende
dictator
terwijl hij in werkelijkheid
weifelend
bijna angstig
zijn weg zocht

het is bijna niet te geloven

maar zo was het wel

juist de mensen
die het in hun broek deden
tijdens de laatste oorlogsjaren
hebben dat beeld
van de chef als demonisch monster
verspreid
om hun eigen lafheid
te verbergen

u hebt hem vaak tegengesproken

nee
niet vaak
in het begin nooit
pas aan het eind
toen het al te laat was

maar hij verdroeg veel van u

door zijn liefde voor de bouwkunst
had ik een nauw contact met hem
als zijn architect hoorde ik tot een kleine kring
van kunstenaars
en naaste medewerkers

als ik het niet eens was
met een beslissing
of mijn zin niet kreeg
bleef ik gewoonlijk weken weg
hij liet me dan roepen
en in mijn dossiers
stopte ik schetsen
eerste ontwerpen
voor nieuwe gebouwen

tijdens de bespreking
vielen die dan
toevallig
zomaar uit mijn map

maar zijn aandacht was getrokken

de hele verdere tijd ging op
aan het bekijken van de plannen
en aan het eind van het gesprek
kreeg ik mijn zin
doe maar wat gij het beste vindt
zei hij

u was met hem bevriend

ik spreek er niet graag over

heeft u afscheid van hem genomen ?

ja

wanneer hebt u hem het laatst gezien ?

6 dagen voor zijn dood
in de bunker in berlijn
de stad was al omsingeld
het was een versplinterd eiland
een archipel
een schip dat kraakt en scheurt
voor het dan
de dieperik ingaat

ik nam een klein vliegtuig
kwam ingevlogen van buiten berlijn
en landde tussen het geschut
op unter den linden

de hele wijk daverde
van de mortierinslagen
whoem whoem whoem

we zagen de russen
in de verte
voorbij de brandenburger tor

een paar honderd meter
hooguit
en daar waren ze

ik daalde de trappen af
diep in het betonnen labyrint
de bunker
als de buik van een u-boot
met zijn rotte geur van
zweet
verteer
en benzine

niemand stond op of keek om
als ik langsliep

er werd gerookt
en gedronken
niets was daar nog echt
behalve de angst

boven ons
het beuken van de bommen
dik de aders op zijn slapen

ik ben gekomen
om afscheid te nemen
dat weet hij

in zijn ogen een blik
van woede
en iets van kwetsbaarheid

sinds maanden al
zeg ik
heb ik uw bevel
van de verschroeide aarde
tegengewerkt
en waar ik kon
ingetrokken
ik heb generaals
ondernemers en gouwleiders
overgehaald
om volk en land te sparen

het vaderland afbranden
het opblazen van bruggen
en fabrieken
is de taak van onze vijand
niet die van ons

u weet toch
mijn beste speer
zegt hij
wat daarop staat
ik ben duidelijk geweest
het volk is zwak
en moet met het land
ten onder gaan

voor mijn ogen
de verwoesting
de mensen op de vlucht
de uiteengevallen stad

ik ruik de vieze geur
die uit zijn mond komt

voor het eerst
krijgt hij geen macht meer
over mij
ben ik zijn meerdere

hij had mij kunnen doden
de deur opendoen
en een bevel de gang in roepen

(voer hem weg
schiet hem neer)

hij keek mij aan

en deed het niet

ik vroeg me af
of hij niet durfde

ik wil dat u weet
dat mijn vriendschap
nooit is verminderd

we zwegen
keken mekaar trillend aan

goed zei hij
dus u vertrekt
tot ziens

en ging toen verder
met zijn werk

6 dagen later
was hij dood

west

schacht
goering

5.

ik begrijp niet
waarom ik word aangeklaagd
de kop van schacht
ziedend van woede

ik begrijp niet
waarom ik word aangeklaagd

schacht spiedt
door zijn ronde brilleglazen
zet zich schrap
geeft me geen moment
om tussen te komen
ik zal uw documenten lezen
maar uiteraard
verwacht ik
dat ik vrijgesproken word

ik ben bankier

ik zie niet
hoe daar een misdaad
in kan schuilen

ik zat nooit in het leger
ik droeg nooit een uniform
ik was nooit een militair
ik veracht het uniform

al 40 jaar
heb ik mij
op geen ander terrein
bewogen
dan in de hoogste monetaire kringen
en nu
word ik hier aangeklaagd
als een ordinaire oorlogsmisdadiger
ik vraag u
mijnheer –

west

dodd west

waarin schuilt mijn misdaad ?
even grijnst hij
wacht voor hij verdergaat

ik deed nog nooit iets
wat een ander schaden kon
sinds 1939
heb ik niets anders gedaan
dan op mijn boerderij geleefd
mijn pijp gerookt
en een moordaanslag beraamd
op hitler

het vuile zwijn
dat heb ik bijna
met mijn leven bekocht

ik werd gearresteerd
door dezelfde mannen
die hier nu
links en rechts van mij
ook gevangen zitten

tot aan de bevrijding
zat ik
in een concentratiekamp

en dacht u
dat de amerikanen
ook mij toen
zouden bevrijden ?
nee maar
ze flikkerden mij
opnieuw een cel in

en waarvan betichten ze mij ?
samenzwering –
samenzwering tot het voeren
van een aanvalsoorlog

terwijl ik net ontslag nam
toen ik zag
welke kant het uitging
de leugenaar
u kan gerust zeggen
dat de intelligente doctor schacht
dom genoeg was
zich door hitler
bij de neus te laten nemen
maar u mag niet beweren
dat ik op oorlog aangestuurd heb
veel Duitsers zeggen nochtans
dat de oorlog
niet mogelijk zou zijn geweest
zonder uw financieel genie
iedereen is vervangbaar

waarom heeft u zich dan zo lang
door hitler laten gebruiken ?
een zakenman heeft
net als een soldaat
een plicht jegens zijn land
en dus bleef u hitler steunen
Duitsland
heeft al sinds 1880
een gigantisch voedseltekort

om aan eten te komen
moeten we dus exporteren
en geld verdienen
aan het buitenland

en wat deed
Versailles
met ons ?

import en export
werden ons niet meer vergund
het vermogen van de Duitsers
ging op aan herstelbetalingen
aan Frankrijk en Engeland

dringt het tot u door
wat dat betekent
mijnheer west ?

13 miljoen arbeiders werden werkloos
de mensen verloren hun vertrouwen
in de toekomst
ze vervielen tot uitersten
ze konden alleen nog kiezen
tussen hitler en de communisten

het duitse volk
was zo bereid
alles voor de vrede te doen
wij vroegen zo weinig
wij wilden alleen
een beetje kunnen exporteren
om zo
op een of andere manier
te kunnen overleven
maar op elke vraag van ons
aan de fransen en de britten
klonk het antwoord
neen
één of twee kolonies ?
nul op het rekest
een handelsbond met oostenrijk ?
niets van
wij drongen aan
vroegen het opnieuw
maar jullie zeiden
niks mee te maken
trek uw plan

en toen kwam die gangster hitler
aan de macht
en toen was het opeens
neem maar heel oostenrijk
breng maar soldaten naar de rijn
neem het sudetenland
neem tsjechoslovakije
we zullen er geen woord van zeggen

was u ons
zelfs maar voor één tiende
tegemoet gekomen
dan had de wereld nooit
van hitler nog gehoord

elke dag gaat hier
het luikje van de celdeur open
en komen hooggeplaatste gasten
mij eventjes beloeren
als een dier in de zoo

kijk
daar zit de oorlogszuchtige bankier schacht !

maar kunt u
mijnheer west
iets verkeerd ontdekken
in het afschaffen
van de werkloosheid ?

waarin schuilt de misdaad ?

u leverde toch het geld
voor de bewapeningsindustrie ?

ik wou mijn land
weer opbouwen
tot een krachtig land
die industrie
zette mensen aan het werk
en gaf ons aanzien
er werd bewapend voor

west

schacht
goering

een leger in vreedstijd

waarom hebt u niet geprobeerd
het land te verlaten ?

ik heb er vaak over nagedacht

mijn vriend thomas mann
vluchtte naar engeland
en werd daar een ongelukkig mens
wat voor goeds doen emigranten ?
thomas heeft nergens toe bijgedragen

bijgedragen hebt u wel

ik heb gepoogd
mijn plicht voor mijn land
te vervullen

ik verwacht
dat ik word vrijgesproken
ik heb geen vrees voor het resultaat
ik heb het volste vertrouwen
in de rechters

vindt u het goed
als we u nog bijkomende verhoren
afnemen

ik heb geen bezwaar
verdere ondervraging
is in mijn eigen belang

ik hoop alleen
dat het allemaal
niet te lang duurt
en dat ik over een paar weken
weer thuis zal zijn

west

papen

jodl
ribbentrop
goering

6.

als ik zijn cel binnenkom
zit von papen te eten
uit een blikken gamel
hij staat recht
en reikt mij spontaan
de hand
een seconde aarzel ik
maar zijn ouderwetse charme
en voornaamheid
nemen mijn twijfel weg

sigaret ?

graag
normaal gezien rook ik niet
maar dit zijn dan ook
geen normale omstandigheden

neen

zeg ik

hij staat wat onhandig te roken
een man op jaren
die met enthousiaste verwondering
een nieuwigheid uitprobeert
ik heb gisteren
aan mijn ondervragers
verklaard
dat hitler
de grootste misdadiger is
die ik ooit in mijn leven
heb ontmoet

hij wacht op een reactie

maar ik zwijg

kijk hem aan

ik heb ook gevraagd
die bekentenis
niet publiek te maken
hitler is nog steeds populair
bij een groot deel van onze bevolking
als ik vrijkom
zou ik met zo'n uitspraak
slachtoffer kunnen worden
van vergeldingsacties

denkt u dat werkelijk ?

of probeert u zich met zo'n
opzichtige uitspraken
niet vooral populair te maken
bij het hof ?

daar ga ik niet op antwoorden

hij zucht

ik had gehoopt
een volwassen en beschaafd gesprek
met u te kunnen voeren
majoor west
u weet dat ik geen nazi ben

ik ben rijkskanselier geweest

ik ben een katholiek politicus
die er jammer genoeg
door de omstandigheden
toe is gedwongen
een coalitie te sluiten
met die bende moordenaars

ik ben nog maar een dag

west

papen

*jodl
ribbentrop
goering*

in neurenberg
en dat liedje ben ik eigenlijk
al beu gehoord
goeiemiddag majoor

*papen dooft zijn sigaret
gaat zitten*

hij eet verder
zonder mij nog aan te kijken

goeiemiddag
reichskanzler

ik heb
in deze oorlog
mijn been bijna verloren
majoor west

generaal jodl schijnt mij op te wachten
hij is stijf
de handen op de rug
mankt

en weet u hoe dat komt ?

neen

op 20 juli vorig jaar
woonde ik
een stafbespreking met de führer bij
toen kolonel von stauffenberg
een koffertje
onder de tafel liet staan

een koffertje

daar zat een bom in
stauffenberg ging plassen
het ding ontplofte
verschillenden waren dood
ik verloor bijna mijn been
en de führer zijn kleren
lagen in de war

jammer

een tijd voordien
was ook ik benaderd
om aan de aanslag mee te doen

maar u weigerde

ja

waarom

u hoorde niet tot de partij
u was een van de weinigen uit hitlers entourage
die ooit zijn mond opentrok

het waren niet de soldaten
maar de politici
die hitler in het zadel hielpen
en zolang alles goed ging
werd van ons gehoorzaamheid verwacht
maar toen de kansen keerden
vonden die brave politici plots
dat het leger de klus moest klaren
en hitler liquideren moest

vond u dan niet

dat ze daar reden toe hadden

u gelooft toch niet werkelijk
dat de samenzweerders van 20 juli
uit gewetensbezwaren handelden
dat ze
omwille van de kampen
omwille van het volk
hun chef uit de weg wilden ruimen ?
neen
ze kwamen pas in opstand
toen duidelijk werd
dat Duitsland

west

papen

jodl
ribbentrop
goering

de oorlog zou verliezen
ze werden niet
door hun geweten gedreven
maar door de angst
voor de vijand
door de wens
hun eigen hachje te redden
maar u staat toch bekend als een denkend mens
generaal jodl
als iemand met een eigen mening
vierenveertig jaar
heb ik gediend
als militair
onder de kaiser
onder ebert
onder hindenburg
onder hitler
allemaal op dezelfde manier
voor een soldaat
is een bevel
een bevel
volgens die code
heb ik mijn hele leven geleefd
ik vind het niet juist
dat mensen alleen gehoorzamen
als het goed gaat
als de zaken slecht gaan
en tegenslag
volgt
op tegenslag
zijn gehoorzaamheid en vertrouwen
een deugd
het is de taak niet van de soldaat
om een oordeel te vellen
over zijn staatshoofd
dat laat ik aan de geschiedenis
of aan god
ik denk dat u voor de rechtbank
met een sterker argument
zal moeten komen
u doet er goed aan
te beseffen
majoor
dat de aanklagers in dit proces
alles te danken hebben
aan de gehoorzaamheid
van hun soldaten
en dat u alleen door die
gehoorzaamheid
vandaag in staat bent
om aan te klagen
een soldaat kan
door de krijgsraad
worden veroordeeld tot de kogel
omdat hij een bevel
niet
heeft opgevolgd
vandaag zegt u mij
dat hij door een rechtbank
wordt veroordeeld tot de strop
omdat hij het
wel
heeft gedaan

welke kant kan ik uit ?

dus zover staan we

ik reken niet

west

papen

*jodl
ribbentrop
goering*

op de vrijspraak

ik weet dat de strop mij wacht
als één van de grillen
van het lot

in de namiddag
zie ik ribbentrop

majoor west
kunt u mij helpen alstublieft
bij de keuze van mijn advocaat
ik ken niemand van uw lijst

wellicht heb ik enkele van hen
ooit ontmoet
op een of andere receptie
er waren altijd veel advocaten
maar ik onthou geen namen
dat is mijn probleem
slecht geheugen
altijd zo geweest

terwijl hij spreekt
mijdt hij mijn ogen
speurt zijn blik
de kamer rond

op zoek naar

een uitweg

naar een kans
om minstens
in gedachten
weg te vluchten

opgejaagd wild

ik weet niet wat ik moet doen
ongelooflijk
dat dit is kunnen gebeuren

ik had
een arrogante ribbentrop
verwacht

het grijpt mij aan

maar nu zie ik

de tranen in zijn ogen

de tranen in zijn ogen

vindt u het erg
als ik geen engels
met u spreek
als ik wat zenuwachtig ben
of hoofdpijn heb
zoals nu
spreek ik liever Duits

ga uw gang

ik heb zo in de chef geloofd
blindelings in hem geloofd
hij was zo'n goed mens
zo'n asceet
deed geen vlieg kwaad
at nooit vlees
kadavervreters
zo noemde hij ons
als hij ons zag eten
als ik alleen maar denk
aan al het goeds
dat hij voor ons land heeft gedaan
voor ons volk
de tranen wellen in mij op
zodra ik hem zag

west

papen

jodl
ribbentrop
goering

was ik weg
totaal betoverd
zijn ogen straalden
straalden een enorme kracht uit
zelfs nu
zoveel maanden na zijn dood
voel ik zijn aanwezigheid
het is ontroerend
neem me niet kwalijk
de pijn gonst door mijn kop
ik praat maar door
en praat maar door
zodat ik niet teveel
hoef na te denken
ik weet het niet
het grijpt mij aan
ik weet niet
hoe ik in deze ramp
ben verzeild geraakt
ik weet niet
wat mij overkomt
die hoofdpijn
blijft maar bonzen
ik ben niet meer
dan een levende schaduw
een hysterische vod
dat weet ik
wat rest mij nog
zelf als ik vrijgesproken word ?
de chef is dood
zegt u mij eens eerlijk
majoor west
zeg mij openhartig
wat u van mij denkt

u heeft zich
door uw dweperige trouw aan hitler
in een hopeloze situatie gebracht

hij zwijgt
gaat zitten

ja
dat is waar
u heeft gelijk

er is geen hoop meer

de komende dagen
zal u verder worden verhoord
dank u

west
jackson
goering
goldensohn
berger

7.

zijt gij op uw kop gevallen
west ?

handjes schudden
sigaretje roken met von papen
dat was toch geen partijtje voetbal
dat we met deze mensen hebben gespeeld
de afgelopen vijf jaar

of vergis ik mij ?

of denkt ge dat papen zo braaf is
als hij eruit ziet ?

ik –
ik weet –
ik heb getwijfeld
maar het leek me slimmer
zijn vertrouwen te winnen
om sneller tot resultaat te komen
tijdens de ondervragingen

hij zucht

en is dat gelukt ?
hebt ge zijn vertrouwen gewonnen ?

neen

ik dacht het niet nee

hij gaat weg

en in
een twee drie
zet een vermoedheid
zich op mijn benen
mijn gelaat
mijn ogen
alsof mijn aangezicht
van mijn kop afschuift

het is laat

ik besluit
naar het hotel te gaan
als ik het justitiepaleis verlaat
blijkt het te regenen

ik blijf even in het deurgat staan
denk
ik heb zin in bier
in chocola
sigaretten
in een bed

ik plooi mijn paraplu open
en stap de regen in

majoor west

achter mij roept iemand

majoor west

het is dokter goldensohn

een paar honderd meter
door de regen en ze is doornat

we hebben nog niet de kans gehad

zegt ze

rebecca goldensohn

west
 jackson
 goering
 goldensohn
 berger

zullen we iets drinken ?
 graag

whisky voor mij

edith berger
 ik heb me nog niet voorgesteld

oh excuseer
 typisch

ze kijken elkaar aan

rebecca goldensohn
 edith berger

aangenaam
 wat doet u ?
 ik schrijf voor de libération
 ah ! de commi's
 niet helemaal
 sinds de bevrijding zitten er ook
 een paar communisten
 in de redactie

ze zitten tegenwoordig overal
 in frankrijk
 italië
 belgië
 nederland
 zitten ze in de regering

en hier in neurenberg
 zitten ze in uw rechtbank

wie ?
 meester jackson

de communisten

zwijg me ervan

dat vind ik trouwens vreemd
 dat u wel russen in uw tribunaal wil
 maar geen Duitsers

u vergeet dat de russen
 onze bondgenoot zijn

en u dat de Duitsers het moeten worden

wat zijn jullie aan het drinken ?
 scotch

doe mij ook maar

het Duitse volk ziet het proces
 als een zaak van de geallieerden
 waar Duitsland
 kennelijk
 niks mee te maken heeft

wat bedoelt u ?

als dat wel zo was
 had er zeker
 een Duitse rechter
 of aanklager
 aan het proces meegedaan

u gelooft toch niet
 mevrouw berger
 dat we een partijtje voetbal
 hebben gespeeld
 de afgelopen vijf jaar

het is al goed west

het is de whisky
 mijnheer

op het moment
 dat we dit proces hebben voorbereid
 mevrouw
 waren we in oorlog met dit land
 bovendien bestaat er
 op dit moment

jackson
goering *goldensohn*
berger

niet iets als een duitse rechterlijke macht
of een duitse procureur

dat moeten we allemaal
met de grootste omzichtigheid
terug opbouwen

maar u zet het duitse volk
buitenspel
trouwens
als u echt een historisch proces
wil voeren
dan moet u niet alleen
de voorbereiding tot de oorlog
uit de doeken doen
maar ook het feit
dat de wereld heeft nagelaten
zich echt tegen die voorbereiding te verzetten

maar dat durft
of mag u niet

dat is niet waar

het belangrijkste is
dat de 4 grote mogendheden op aarde
inclusief de russen
zich uitspreken voor het principe
dat een aanvalsoorlog een misdaad is
en dat wie het in zijn hoofd haalt
een oorlog te voeren
voor het gerecht zal worden gebracht
en veroordeeld
dat is de essentie

u vreest dat het duitse volk
zijn schuld
niet ten volle zou beseffen
als duidelijk wordt dat de geallieerden
zich niet op tijd tegen hitler hebben verzet

dat is toch onzin

is het ook onzin
dat er geen vrouwen deelnemen
aan het proces
of bent u ook met de vrouwen
in oorlog

ik begrijp u niet

kijkt u even rond
hoeveel vrouwen
heeft het tribunaal in dienst ?
ook onder de verdachten
is niet één vrouw

de Duitsers hadden geen vrouwen
op verantwoordelijke posten

is dat de reden
dat er ook onder de rechters
en de aanklagers geen is ?

u overdrijft

is de oorlog de vrouwen dan bespaard gebleven ?

u bent een feministe

ik zou niet weten wat dat is
ik weet alleen dat
mannen me een feministe noemen
telkens ik probeer
mij te onderscheiden
van een deurmat of een hoer

u bent dronken mevrouw

west

jackson

goering

*goldensohn
berger*

was dat maar waar

tot ziens !

ik denk

dat ge hem kwaad hebt gemaakt

daar heeft hij geen reden toe

wat een blaas

tututut

hij is de hoofdaanklager

blijft een blaas

ik moet pissen

de nacht

is dieper geworden

buiten hangt een mist

die zich in plakken snijden laat

west drinkt

hij besluit niet te dansen

morgen

is het vroeg weer dag

Deel II

Verhoren

1.

mijnheer goering
gaat u zitten
dank u sigaret ?
graag
gij ?
ze kijken elkaar aan
graag
dank u

procureur
u doet dit niet goed
als wij hadden gewonnen
waren we niet zo vriendelijk geweest
u had moeten rechtstaan
u had uw uniform niet mogen dragen
maar een zwart-grijs gestreept gevangenenpak

en er zouden 2 SS'ers achter u staan
die met hun bajonet
in uw achterwerk zouden prikken
zo zou u ons moeten behandelen!
we zullen erover nadenken
u zou ons ook niet hebben verhoord
en voor een rechtbank gebracht
u zou ons in een kamp hebben gestoken
en terechtgesteld

oh maar u vergeet toch niet
dat churchill net hetzelfde van plan was
ik ben ervan overtuigd dat dit proces
een schertsvertoning is
op basis van welke wet
word ik hier berecht ?
op basis van een wet
die bij mekaar is geïmproviseerd
nà de feiten
zo voert u geen rechtspraak meneer
bovendien gaat
wat in ons land gebeurt
u niet in het minst aan
ik heb gehandeld volgens de wetten van het duitse volk
als 5 miljoen Duitsers werden gedood
is dat een zaak die de Duitsers te regelen hebben
als massamoord
niemand wat aangaat
dan kunnen we evengoed
nu meteen
de samenleving afschaffen
het is in de geschiedenis
nog niet voorgekomen
dat een land het zich permitteerde
om de hoofden van een soevereine staat
wegens samenzwering
voor een buitenlandse rechtbank te brengen
voor alles is een eerste keer
de vier echte samenzweerders

zijn niet hier
die zijn allang dood
hitler
himmler
bormann
goebbels
geen kwaad woord over mijn
medebeklaagden
maar sommigen zijn zo onbeduidend
dat ik nog nooit van hen had gehoord
dat u mij tot de grote nazi's rekent
neem ik aan
de enigen die in aanmerking komen
om terecht te staan
zijn ikzelf en schacht
en misschien von ribbentrop
al was die maar een flauw afkooksel
van de chef
en speer natuurlijk
speer is een genie
maar dat kleine grut ?
streicher bijvoorbeeld
die gaf een goor propagandablaadje uit
dat bol stond van de jodenhaat
het soort pornografie
waar zelfs ik niet mee gezien wil worden
waarom laat u ons niet
alle schuld op ons nemen
en stuurt u dat kleine grut
niet weg ?
ik ben de opvolger van hitler
en als zodanig blijf ik het duitse volk trouw
ik zal me niet aan mijn verantwoordelijkheid
onttrekken
dat hebben we hier nog al gehoord
maar wat wil u daar
concreet mee zeggen ?
ik zou u veel moeite kunnen besparen
u hoeft geen documenten te zoeken
om te bewijzen dat wij ons
voor de oorlog opmaakten
natuurlijk deden we dat
ik bewapende Duitsland tot de tanden
het spijt me alleen
dat we niet nog meer bewapend hebben
natuurlijk beschouwde ik
uw verdragen als een stuk wc-papier
natuurlijk wilde ik Duitsland
weer groot maken
kon dat op vredelievende wijze
mij goed
kon dat niet
mij ook goed
ik runde nu eenmaal geen
meisjespensionaat
goed
wij willen u iets vragen over Oostenrijk
en de Anschluss

zeker
het fabeltje dat wij
de Oostenrijkse regering
een ultimatum hebben gesteld
is een dwaze roddel
en er bestaan documenten
om dat te staven
herinnert u zich

goering   jackson   west

dat u op 11 maart 1938 daar
een telefoongesprek over hebt gevoerd ?
natuurlijk
ik zal niet ontkennen
dat ik die dag in berlijn waarschijnlijk de persoon was
die het drukt in de weer was
ik had het misschien wel drukker
dan de führer zelf

dank u   dankzij de efficiëntie van uw luftwaffe
                hebben we hier een interessant mapje
                geheime staatssache
                reichsluftfahrtministerium
                gesprekken zaak oostenrijk
                privat

het gaat om een telefoongesprek tussen uzelf
en uw oostenrijkse handlangers seyss-inquart

'... de oostenrijkse kanselier
heeft de verkiezingen afgelast
en de avondklok ingesteld
uit schrik voor een burgeroorlog'
zegt seyss-inquart

waarop u zegt

leest u maar

'de crisis in oostenrijk
kan alleen worden opgelost
als de kanselier binnen de 2 uur aftreedt
en u benoemd wordt tot de nieuwe
kanselier van oostenrijk
het verbod op de partijmilities
moet worden opgeheven
                natuurlijk
                zegt hij
uniformen toegelaten
                uniformen toegelaten

schön

ah

voor ik het vergeet

de namen

voor het kabinet

fischbock moet op economische zaken en handel

kaltenbrunner op staatsveiligheid

en bahr op defensie

en justitie dat weet ge

ja ja

uw schoonbroer

geef me zijn naam

huber

goed

ja

als u mij niet binnen de 2 uur

telefonisch op de hoogte stelt

dat alles geregeld is

zal ik weten

dat u dat met geweld verhinderd wordt

dus als niet onmiddellijk

aan onze voorwaarden wordt voldaan

zullen onze troepen

vanavond

2.

dokter
ik zou u om een kleine gunst
willen vragen
    ja
ikzelf
en ook mijn medegevangenen
worden hier niet beter behandeld
dan een jood
een stukje chocola
of iets meer zoetigheid
bij onze maaltijd
dat is toch niet teveel gevraagd
en die bewakers
moeten die nu echt
zoveel kabaal maken
elke nacht
de hele tijd spelen ze
don't fence me in
op hun platenspelertje
ik kan daar niet van slapen
    ik zal het navragen
vorige week hing een van de bewakers
een klein poppetje aan een strop
door het luik in de celdeur
bungelde het heen en weer
blijkbaar vond hij dat een goede grap
twee keer is dat gebeurd
op een paar dagen tijd
en telkens was het een andere bewaker
en ondertussen maar
don't fence me in zingen
en maar lachen
ze zijn nog jong natuurlijk
en het maakt me ook niet echt veel uit
zo rap word ik niet van mijn stuk gebracht
maar ik zeg het
wat chocola of confituur
dat zou me wel goed doen af en toe
    mijnheer streicher
    men heeft me gevraagd
    u klinisch en psychologisch te onderzoeken
    omdat uw verklaringen omtrent de joden
    tegenstrijdigheden bevatten
    die mogelijk kunnen wijzen op een
    gedrags- of karakterstoornis
aha!
daar gaan we weer
    en eventuele ontoerekeningsvatbaarheid
gaat u uw gang
    ik zal een paar kleine fysieke controles uitvoeren
    en u ondertussen
    een aantal vragen stellen
    spert u even uw ogen open alstublieft
    in het lampje kijken
    heeft u enig schuldgevoel
    over het uitroeien van de joden
natuurlijk niet
ik heb daar niets mee te maken
ik wist daar ook niets van
ik was redacteur van een tijdschrift
meer niet
    schaamt u zich

over wat u over de joden
verkondigd en geschreven heeft
neen
in principe niet
wat ik allemaal geschreven heb
is waar ik van overtuigd ben
u hebt toch opgeroepen om
de joden uit te roeien
dat heb ik zo niet gezegd
dat is verkeerd geïnterpreteerd
dank u
draait u zich even om
u draagt toch een grote verantwoordelijkheid
voor de moord op de joden
die zijn toch het gevolg van uw propaganda
alleen iemand die betaald wordt
om de waarheid te verdraaien
kan zoiets zeggen
de joden zelf worden door rassenwetten geregeerd
het joodse gevaar
heb ik uit de talmoed geleerd

gij zult u laten besnijden
en alleen joodse kinderen
bij joodse vrouwen verwekken

de besnijdenis is een diabolisch
en ingenieus kromneuzig complot
het is de wonderbaarlijkste inval
uit de geschiedenis

daardoor bewaarden zij
hun zuiverheid van ras
en hielden eeuwig stand

laat hen gaan
zeg ik
als zij hun zuiverheid van ras
behouden willen!
zij moeten van het duitse ras wegblijven
ook wij moeten onze zuiverheid van ras behouden
precies door dit soort verklaringen
heeft u toch het pad naar de
volkenmoord geëffend
ik heb het pad niet geëffend
ik ben tegen moord
ik denk dat het politiek verkeerd was
ik ben zelf een zionist
de joden zouden een eigen land moeten hebben
kunt u even uw kleren uittrekken alstublieft
ik ben een groot voorstander
van het stichten van een joodse staat
in madagaskar
of palestina
of ergens anders
maakt niet uit
maar niet van het uitroeien van joden
en weet u waarom?

omdat hitler door het uitroeien
van vier miljoen joden –
ze zeggen hier wel
dat het er vijf of zes miljoen zijn
maar dat is allemaal propaganda
het zijn er hoop en al
vierenhalf miljoen

daar ben ik zeker van
maar goed –
door het uitroeien heeft hij
martelaren van die joden gemaakt

en daardoor is het antisemitisme
honderd jaar achteruitgezet
let op mijn woorden

zeker in landen
waar het goed vooruitgang boekte

maar waarom
overlaadde u de joden
met al die seksuele vuiligheid

vuiligheid ?
het staat allemaal in de talmoed

het mannelijk zaad
wordt tijdens de geslachtsgemeenschap
geheel door de vrouw geabsorbeerd
en gaat zo in haar bloed over

een enkele keer seks van een jood
met een arische vrouw is voldoende
om haar bloed voor altijd te vergiftigen
ook al trouwt zij een arische man
zij zal nooit meer
zuiver arische kinderen
kunnen krijgen

daarom neemt de jood
alle verleidingskunsten te baat
om duitse meisjes
zo jong mogelijk te verkrachten
u mag uw onderbroek aanhouden

oh
bent u bang
iets aardigs te zien ?
neen
het is niet nodig
voor het onderzoek

een arts heeft mij die informatie
over de voortplanting bezorgd
en dierenfokkers hebben mij bevestigd
dat het inderdaad zo in zijn werk gaat
in de talmoed wemelt het van zulke dingen
ik heb nooit iemand willen beledigen
maar nu kruisigen ze mij
natuurlijk
ik begrijp het
ik heb het gezien
drie van de rechters zijn zelf joden
hoe kunt u dat weten ?

ik weet meer over joden
dan de joden zelf
ik heb ze 20 jaar lang
intensief bestudeerd
ik ben een soort wetenschappelijk
en psychologisch
waarnemer
ik kan bloed herkennen
drie van de rechters
vinden het onaangenaam
als ik hen aankijk

kijk een jood
een tijdlang
doordringend en rustig aan
en zeg dan
u bent zeker een jood!
dan wordt hij onzeker
verlegen
schuldbewust

ik ben op dit gebied een expert
himmler
dacht dat hij een expert was
maar hij had er niet het flauwste benul van

hij had trouwens zelf
negerbloed

werkelijk ?

jazeker
ik zag het
aan de vorm van zijn hoofd
aan zijn haar
ik kan bloed ruiken
zegt u mij eens
mijnheer streicher
wat u eigenlijk precies met
rassenbloed bedoelt

u als arts
mevrouw
moet toch weten
dat dat alles met
chromosomen
te maken heeft
natuurlijk
van chromosomen weet ik alles
ik vroeg me alleen af
of er specifiek joodse kenmerken
bestaan

natuurlijk!
recent onderzoek heeft er nochtans
geen ontdekt

dat komt omdat
specifiek joodse lichaamstekenen
dikwijls
alleen door een deskundige
zoals ikzelf
herkend kunnen worden

kan u mij zo'n kenmerken
opnoemen?
kromneuzig
platvoetig

ach nee
mevrouw
dat is allemaal zo clichématig
en populistisch
ook niet-joden kunnen kromneuzig of platvoetig zijn
nee

aan de ogen
kan u het al zien
joodse ogen zijn anders
anders ?
in welk opzicht

ja
ze zijn anders
of de stem
wie goed luistert
hoort het aan de stem

of veel opmerkelijker nog
zijn joodse achterwerken
    wat is daar dan zo speciaal aan
het gat van een jood
is vrouwelijk
week
hoe het op en neer schudt en schurkt

    zo
ik heb dit probleem
20 jaar lang grondig
bestudeerd
niemand kent het zo goed
als ik
in een paar minuten
kan ik er een jood uithalen
maar een ander
heeft soms dagen observatie nodig
om tot dezelfde vaststelling te komen
de aanklagers bijvoorbeeld
zijn bijna allemaal joden
    bent u van mening
    dat hoofdaanklager jackson
    ook joods is?
u bedoelt jacobson?
    jackson
    robert jackson
jaja dat weet ik
hij mag zichzelf dan
jackson noemen
maar voor mij is hij
jacobson en een jood
dat kan u overigens
makkelijk aan hem zien
zijn gezicht
zijn loop
jacobson
waarschijnlijk van joods-duitse afkomst
    goed
    ik ben rond
    denk ik
    zal ik u een slaapmiddel voorschrijven
    voor uw moeilijke nachtrust ?

mevrouw
hieraan kan iemand zien
dat u een echte dame bent
maar neen
dank u
het hoeft niet
als iedereen zo'n zuiver geweten had
als ik
zou niemand ter wereld
nog slaappillen hoeven nemen
dank u

3.

herr von ribbentrop
u liet me roepen
    ik heb hier
    nog steeds
    die gonzende
    hoofdpijn
    aan mijn linkerkant
    een hoog schel geluid
    in mijn linkeroor
neemt u nog uw bromidepreparaten
tegen slapeloosheid ?
    ja
    waarschijnlijk
    schieft de bloedsomloop
    naar het linkerdeel
    van mijn hersenen
    totaal tekort
    vrees u dat het een blijvende
    hersenkwaal
    kan zijn ?
zo ernstig ziet het er niet uit
    mijn arts waarschuwde me vroeger altijd
    dat mijn bromidetabletten
    tot geheugenverlies zouden leiden
dat lijkt me onwaarschijnlijk
zelfs in hoge dosissen
hebben bromiden geen effect
op het geheugen
hooguit lijkt u er wat dronken door
uw linkerooglid is wat uitgezakt
    ja
ik denk gewoon
dat u onder stress staat
    ja
    ik geloof wel dat dat kan
    na de aanslag
    was de chef zijn ene oog
    ook wat uitgezakt
    hij keek dan een beetje scheel
u moet voldoende rust nemen
    dat zei ik hem ook
    maar hij sliep nauwelijks
    zijn handen en gezicht
    waren zo bleek geworden
    dat ik de indruk kreeg
    dat er geen bloed meer
    door zijn aderen vloeide
    in 1940 had ik eens
    een aanvaring
    met hem
    ik wou mijn ontslag aanbieden
    maar hij werd woedend
    liep rood aan
    en riep
    ziet u wat u met me doet
    u brengt me
    tot razernij
    ik heb oorsuizingen
    en ik voel me heel slecht
    stelt u zich eens voor
    dat ik een beroerte krijg
    wilt u Duitsland vernietigen ?

goldensohn *ribbentrop*

jackson west

ik ben de enige
die Duitsland leiden kan
maar u wil
dat ik een beroerte krijg
u wil
dat uw land ten gronde gaat
omdat ik een beroerte krijg
omdat u me zo opwindt

sindsdien
heb ik hem nooit nog
tegensproken
windt u zich
maar niet zo op
u hebt gelijk
ik heb het benauwd
al dagen spant mijn boord
mijn das heb ik losgeknoopt
omdat het voelt
alsof de strop al om mijn hals hangt

ribbentrop ?

ja?
procureur-generaal
majoor west

dokter goldensohn

ik laat u alleen

dank u

spreekt u even duidelijk
uw naam en titel in alstublieft

joachim von *ribbentrop*
rijksminister voor buitenlandse zaken

goed

ik ben procureur-generaal Robert Jackson
en ik heb hier twee brieven
die u aan mij hebt gericht

ja

u wil zich tot de dood laten martelen
omdat u
zonder het te weten
al die gruweldaden heeft laten gebeuren

ja

vindt u dat niet wat melodramatisch

ik heb een hele tijd overwogen
zelfmoord te plegen
maar nu
vind ik dat ik
zoals u in het Engels zegt
must face the music

u wil informatie verschaffen
over het buitenlands beleid van de Führer
voor zover dit u
bekend was
betekent dat dat u niet op de hoogte was
van de buitenlandse politiek

inderdaad

wilt u echt dat ik het tribunaal ga vertellen
dat de minister van buitenlandse zaken
niet op de hoogte was van de buitenlandse zaken

het spijt me
ik moet dat beamen
de Führer onthulde nooit
zijn uiteindelijke doelen
aan niemand

dus u had er geen kennis van
ik persoonlijk denk

dat de führer zelf
er ook niet een echt beeld
van had

u stelt voor dit tribunaal
tegen te houden
omdat iedereen in Duitsland zal denken
dat het Duitse volk zelf terechtstaat

ja

u schrijft
als we met een aantal
verantwoordelijke personen
vrijwillig
de verantwoordelijkheid
op ons nemen
en we op deze wijze
de veroordeling van het Duitse volk
kunnen voorkomen
ben ik bereid
een dergelijke stap te zetten

waarvoor precies
wil u allemaal
verantwoordelijkheid nemen

wat is uw voorstel ?

politiek
politieke verantwoordelijkheid

voor de aanvalsoorlog bijvoorbeeld
nee dat zou ik niet kunnen
niet voor de oorlog
neen
niet voor de aanvalsoorlog
voor het schenden
van verdragen en conventies dan misschien

neen
ik –
dit is erg belangrijk
mag ik eens nadenken
over deze vragen ?
het zijn belangrijke vragen
ik heb nooit over de details nagedacht
mijn idee was dat men zou zeggen
hier
deze mensen hebben zich
verantwoordelijk verklaard
voor de consequenties
of zoiets

of zoiets
voor het neerschieten
van krijgsgevangenen misschien

neenee
dat kan ik niet

voor de deportatie van buitenlandse dwangarbeiders
u was toch op de hoogte van dat beleid ?

ja daar wist ik van
ik bedoel
dat waren afspraken
met de regeringen van die landen
maar neemt u de verantwoordelijkheid ?
voor de dwangarbeid ?

ja

nee

voor het roven van kunstschaten ?
plundering ?

nee dat kan ik niet
daar had u niets mee te maken ?

nee
de verwoesting van het getto van warschau

nee ik kan niet voor alles
verantwoordelijkheid nemen
voor het bombardement op rotterdam

nee
ik veronderstel
dat u ook geen verantwoordelijkheid neemt
voor de concentratiekampen

nee dat kan ik niet
voor de uitroeiing van de joden ?

u bedoelt –
nee dat kan ik niet
hoeveel joden zijn er vermoord
naar uw mening ?

ik heb geen enkel idee
ik weet het absoluut niet
hebt u er enig idee van
of het er veel of weinig zijn

ik heb geen idee
ik zou het niet kunnen zeggen
zou het u verrassen om te horen
dat het er meer dan 4 en een half miljoen zijn

dat is niet mogelijk
waarom is het niet mogelijk ?

dat is niet mogelijk
waarom zegt u dat dat niet mogelijk is

dat moet propaganda zijn
dat is gewoon niet mogelijk
hoeveel joden waren er in duitsland voor de oorlog ?

ik denk
alles bij elkaar
zo'n 400.000 joden
hoeveel zijn er nog over ?

ik weet het niet
u weet niet veel

ik kan het u niet zeggen
ik weet het echt niet
met andere woorden
u neemt geen verantwoordelijkheid
voor wat voor misdaad dan ook

voor misdaden
kan ik geen verantwoordelijkheid nemen
maar
ik bedoel
wat ik wil zeggen
ik verzeker u dat
de conventie van genève
wij hielden ons
zoveel mogelijk
aan de conventie van genève
zoveel mogelijk
wij hielden ons
zoveel mogelijk
aan de conventie van genève

ja
von ribbentrop
afgaand op de documenten
van uw eigen regering
is de conventie van genève
voortdurend
op flagrante wijze overtreden
maar het punt is

dat u geen enkele verantwoordelijkheid
wil nemen
dus als ik het goed begrijp
dan is uw hele voorstel
om verantwoordelijkheid te nemen
toch niet van toepassing

ja ik dacht
dat het misschien mogelijk was
om deze processen te vermijden
als een aantal mensen zich verantwoordelijk verklaarde
en dan een soort verklaring zou afleggen

en daarmee is de kous af ?

en dan zou de wereld alles vergeten
wat ik hier net heb opgesomd ?
wat is dan uw idee over de straf
die zou worden opgelegd ?

daar heb ik niet over nagedacht
ik weet het niet

wat stelt u voor als een adequate straf ?
dat zou ik geheel aan de andere kant overlaten
okee
ik heb er genoeg van
west
gij moogt eens proberen
(*hij gaat weg*)

goed
procureur jackson had het daarnet over
krijgsgevangenen die werden neergeschoten
daar was u van op de hoogte

bedoelt u dat
hij me ervan op de hoogte bracht

neen
ik zeg
geeft u toe dat u daar
destijds al
van op de hoogte was ?

o nee dat is niet waar
voor zover ik me herinner –

het waren bevelen die voortdurend
aan u werden voorgelegd
elke dag opnieuw
u bedoelt waar jackson pas over vertelde ?
wij vertellen u niets
wij tonen u bevelen
dat is niet
iets vertellen
verslagen met de vraag
of het ministerie van buitenlandse zaken
de bevelen wil onderschrijven
u wist ervan

nee het spijt me
ik wist het niet
het ligt anders
ik kon niet goed spreken laatst

wat bedoelt u
u kon niet goed spreken laatst ?

ik wilde het uitleggen
maar ik kreeg de kans niet
u kreeg de kans niet

ik – ik

dan geef ik u nu de kans
ik denk dat ik het kan uitleggen

uitstekend
ga uw gang

voorzover – het spijt me
ik herinner het me niet precies
maar ik kan het uitleggen

ja

hoe kunt u me iets uitleggen
als u het zich niet herinnert ?

u zegt
ik herinner het me niet
maar ik zal het u toch vertellen
dat is niet logisch

ik kan u vertellen
ook al herinner ik me niet
hoe ik denk dat het geheel

neen neen
daar hebben we niks aan
tenzij u zich specifieke zaken
kunt herinneren
tenslotte bekleedde u een zeer belangrijke positie

ik kan me één of twee dingen herinneren
vooruit dan maar

ik wilde u vertellen –
de situatie was –
nu de kwestie –
nee
bij deze vergadering
waarvan ik me kan voorstellen
dat die waarschijnlijk heeft plaatsgevonden
enfin
het was niet een echte vergadering
maar wellicht meer een soort
ontmoeting
de führer was er ook bij
dan is het zeer waarschijnlijk
dat ik iets heb gezegd tijdens deze vergadering

ja

ja

u zegt
het is zeer waarschijnlijk

heeft die vergadering plaatsgevonden
of niet ?

vertelt u mij iets
wat misschien heeft plaatsgevonden
of iets
wat werkelijk heeft plaatsgevonden ?

dat kan ik me niet herinneren
vertel me er dan niet over

ja maar wat kan ik anders
als ik het me niet herinner ?
ik neem al jaren bromidepreparaten
tegen slapeloosheid
en die –

en die hebben niet het minste effect
op het geheugen
dat heeft dokter goldensohn u ook gezegd
hou u gewoon aan dingen die u weet
aan wat u met zekerheid kan zeggen

goed
dan kan ik bijvoorbeeld dit zeggen
als dit informele
als dit gesprek toen
ik moet toen hebben gezegd

maar als ik het me niet precies
herinner ?

nog zoiets
dat interesseert niemand
ik moet toen hebben gezegd
het is alsof ik iemand
in zijn droom
hoor praten
u herinnert zich niets
dat is duidelijk
maar ik hoop dat u op een dag
zult inzien
hoe bespottelijk het is
om hier te zitten en niets te zeggen
u herinnert zich nergens iets van
behalve wat u van derden of vierden
hebt gehoord

dat klopt

dat kan niet waar zijn
het is onmogelijk
dat u zich alleen herinnert
wat anderen gezegd en beleefd hebben
maar niet wat u zelf hebt gezegd en meegemaakt
dat kan gewoonweg niet
u kunt niet de positie hebben bekleed
die u bekleedde en dat overeind houden

het was zo
ik bekleedde die positie
dat is zeker

ik vraag u te overwegen
of u misschien op een dag
de waarheid over iets wil vertellen
het enige wat u al hebt toegegeven
is dat u minister was
dat is een feit waar u niet
als of en of maar
van kunt zeggen

hoe dan ook
dit is genoeg voor vandaag

maar waar ik –
waar ik op wil wijzen

waar ik voornamelijk op wil wijzen
is het probleem –

excuseer
u moet mij even veront –

(hij valt. stuipt.)

meneer west ?
gaat het ?
meneer west ?
is er misschien iemand –
meneer west ?

het is goed

het gaat alweer

goldensohn   *west*   *berger*

4.

bloeddruk en hartslag
zijn goed
temperatuur ook
                         ik heb hoofdpijn

                         ribbentrop is blijkbaar
                         besmettelijk
dat zal het zijn
                         we lachen
een syncope
niks ernstigs
                         het is al de tweede keer
                         sinds ik uit göttingen weg ben
                         het is angstaanjagend
ik kan er voorlopig
niet veel aan doen
vrees ik
                         het is belachelijk
                         daar de grote aanklager staan spelen
                         en dan verzorgd moeten worden
                         door de verdachte

soms heb ik het gevoel
dat ik als een schild
tussen de verdachten
en het tribunaal in sta
alsof ik hen afscherm

                         het is uw job
ik vraag me af
of ik dit werk wel aankan
of ik objectief en professioneel kan blijven
mijn taal
alles
is nietszeggend geworden

ik heb nooit iemand zo vaak
fanatiek
totaal
historisch
volk
trouw
blindelings
horen zeggen
als deze mannen
in de laatste dagen
                         dat is toch gewoon Duits
op vijftien jaar is het Duits helemaal veranderd
de taal is vergiftigd

mijn grootouders
begroeven hun messen en vorken in de aarde
om ze te zuiveren
als ze onrein waren geworden

we zullen veel woorden van de nazi's
een tijd de grond in moeten stoppen

                         alles okee ?
edith
                         ik was in de cafetaria

goldensohn

west
berger

sorry

ik hoorde ervan
een gevoel of ik
verzopen ben
meer niet
en nu ?

rusten

dat zal toch niet
voor lang zijn
ik hunk nu al hopeloos achterop

ik heb plots het gevoel
heel oud te zijn
een vermoeidheid
alsof ik mij gehaast heb
en nog te laat kwam
onomkeerbaar
te laat

ik laat jullie

neenee
nee

tot straks

we zullen het niet ongedaan
kunnen maken edith
ik heb het gevoel
hoofdelijk aansprakelijk te zijn

laat u niet vangen dodd
gij zijt niet aansprakelijk
wij zijn niet aansprakelijk
maar die kerels daar wel
uw job is juist
dat verschil te maken
we hebben de oorlog niet gewonnen
we hebben hem verloren
mensen moeten in staat zijn
een verschil te maken tussen goed en kwaad
ook
als ze helemaal alleen zijn
niemand nog kunnen vertrouwen
als ze op niks anders
kunnen terugvallen
dan op hun eigen oordeel

we kussen

een daad
die één keer is voorgekomen
in de geschiedenis van de mensheid
blijft van dan af
als mogelijkheid aanwezig
en kan een tweede
of een derde keer toeslaan
eenmaal een daad is voorgekomen
is ze waarschijnlijker dan voordien

hebt gij dat bedacht
terwijl wij –

hm

papen west

5.

meneer von papen
u zei dat hitler
naar uw mening
een van de grootste schurken
uit de geschiedenis was
gezien waar het op uit is gedraaid
ja

waarom hebt u
hem dan aan de macht gebracht ?
ik heb hem niet aan de macht gebracht
u probeerde een coalitie
met hem te vormen

ja
tegen de zin van president hindenburg

ja
en dus moet iemand er op het juiste moment
bij de president op hebben aangedrongen
om van gedachten te veranderen
of niet?

misschien
dat is mogelijk
vond u dat hitler
eenvoudigweg als hoofd van de grootste partij
kanselier moest worden
of vond u hem
de meest geschikte man voor de job ?
u bent zelf kanselier geweest
dacht u dat hitler
zijn doelen
zijn intenties
zijn karakter
een goede zaak zouden zijn
voor Duitsland ?

mijn overtuiging
mijnheer de procureur
was heel simpel
in de gegeven omstandigheden
waren er twee mogelijkheden
ofwel schonden we de grondwet
en brak er burgeroorlog uit
ofwel probeerden we
een coalitie te vormen
met hitler aan het hoofd

wat hadden we volgens u
dan moeten doen ?

wat hebt u ertoe bijgedragen
dat de oude hindenburg
van gedacht veranderde
ik heb daar niets toe bijgedragen
hoe kunt u dat nu blijven ontkennen ?
meneer von papen
u bent een man met veel ervaring

zeker
hij had groot vertrouwen in u

zeker
hij moet er met u over hebben gepraat
hij zocht een uitweg uit de chaos
en u was ervan overtuigd
dat het accepteren van hitler
de enige uitweg was

papen west

ja
- en dat heeft u hem verteld
- dat heeft u hem verteld

waarschijnlijk

u twijfelt daar toch niet serieus aan ?
niemand kon zeggen
dat het zo zou lopen
het was een goede zaak
om het te proberen
goed
even onder ons
u kent uw eigen loopbaan
beter dan wie ook
en de rol die u hebt gespeeld in deze rampspoed
wat is dan uw oordeel over uzelf ?

ik had een aandeel
in zijn opgang naar de macht
ik had een aandeel
in het vormen van zijn regering
maar ik denk niet
meneer west
dat u of wie dan ook
uit menselijk oogpunt kan zeggen
dat ik schuldig ben aan al deze rampspoed
ik zeg niet schuldig aan alle rampspoed
ik bedoel
schuldig aan sommige rampspoed
of een deel ervan

ik had verantwoordelijkheid
toen ik in zijn regering stapte
nadat ik eruit was gestapt
had ik alleen nog de wil
om iets goeds te doen
voelt u zich dan niet verantwoordelijk
omdat u niet naar voren bent gestapt
om te verklaren
dat u als individu
niks meer te maken wilde hebben
met een regering die zich
schuldig maakte aan moord
aan brandstichting
aan misleiding en bedrog
voelt u
enige
morele
verantwoordelijkheid ?

ik heb ontslag genomen uit zijn regering
churchill schreef in 1937 nog
dat hij hoopte
dat als groot-brittannië
ooit een oorlog zou verliezen
dat er een leider als hitler op zou staan
om het land terug op te bouwen
kunt u nu van mij
minder verwachten
als zelfs churchill bereid was
vertrouwen in hitler te hebben ?
waarom liet u de nazi-politiek dan niet los
toen u zijn bedoelingen was gaan inzien
u nam ontslag als minister
maar aanvaardde een baan als ambassadeur
eerst in oostenrijk
daarna in turkije

wat kon ik doen
het land verlaten
en als banneling gaan leven ?
hitler bekritisieren had hoe dan ook betekend
dat ik tegen de muur werd gezet
en daarmee was de kous af
er zou niets zijn veranderd

ontslag nemen was
plaats maken voor een extremist
    maar is het dan mogelijk
    dat u een misdadig regime verafschuwt
    en er tegelijk ook voor werkt ?
    zogezegd om het te bekampen
    hoe lang kunt u dat volhouden ?
    hoe lang kunt u dat verantwoorden ?
u bekijkt het vanuit historisch perspectief
met alle kennis van vandaag
maar toen
op dat moment –
ik probeerde erger te voorkomen
    maar wat betekent dat
    wat is dat waard
    ik probeerde erger te voorkomen
    terwijl het allerergste
    op dat moment
    in heel europa
    gebeurde ?
    u had ook kunnen proberen
    hitler ten val te brengen

dat is waar
en dan zou ik
net als zoveel anderen
zijn verdwenen
dat heb ik al gezegd
    er moet toch een manier zijn geweest
    waarop u uw invloed anders had kunnen aanwenden
ik had kunnen emigreren
en mijn memoires schrijven
    u had misschien redenen
    om niet tegen het bewind te protesteren
    maar u had wel de mogelijkheid
    om het niet te dienen

ja
    u hebt het wel gediend
neen ik denk het niet
als de joodse kwestie aan de orde kwam
heb ik me altijd hevig verzet
als me iets werd opgedragen
dat tegen mijn geweten inging
handelde ik in overeenstemming met mijn geweten
    ik wil wel geloven
    dat u dat als individu deed
    ik heb nooit geopperd
    dat u persoonlijk betrokken was
    bij deze vervolgingen
    maar
    ik weet niet goed
    hoe ik het moet zeggen
    maar

goed
u zou een principieel standpunt
hebben ingenomen
maar dan
wat zou u dan doen ?
u zat thuis

maar geen krant die erover schreef
en u zat thuis
zich af te vragen
wat er gaande was
of u was misschien naar een ander land gegaan
of ik had een ondergrondse organisatie gevormd
om oppositie te voeren

ondergronds
bovengronds
of op de grond
of in de gevangenis
of ik werd geëxecuteerd

ja
dat was u zeker
natuurlijk
het was zeer eervol geweest
als ik eruit was gestapt
en een ondergrondse beweging
tegen hitler was gestart
en gepakt was door de gestapo
en geëxecuteerd
u hebt gelijk
dat is de gangbare opinie
ik had dat kunnen doen
ik probeer mezelf helemaal niet
als moedig voor te stellen
en u als laf
ik probeer alleen duidelijk te maken
dat ik het moeilijk heb
u te begrijpen

ziet u
het zou zoveel simpeler zijn
als herr von papen zei
'goed
ik heb in zekere mate bijgedragen
aan de machtsovername van hitler en zijn mensen
omdat ik dacht
dat ze iets waardevols voor duitsland konden betekenen
en ik bleef die regering steunen
omdat ik geloof bleef hebben
in het fundamentele fatsoen van die regering'

dan zou ik het misschien oneens zijn
met franz von papen
over zijn inschatting van wat dat is
fundamenteel fatsoen
maar nu hoor ik franz von papen
hier zeggen
dat hij al snel na de machtsovername
walgde
van hitler en de nazi's
hij wist
dat ze moorden pleegden
hij wist dat ze brand stichtten
hij wist dat ze mensen vervolgden en deporteerden
en dat ze duitsland en de hele wereld
meesleurden
in een vreselijke oorlog
waarin hij niet geloofde

daarom
ziet u
vind ik het heel moeilijk te begrijpen
dat u bleef samenwerken

papen   *west*

met zo'n regering

als er
in groot-brittannië

ooit

een situatie zou ontstaan

die vergelijkbaar is

met Duitsland na de eerste wereldoorlog
na de revolutie
de honger in het land

dertien miljoen werklozen

het streven van heel veel rechtschapen mensen
om daar iets aan te doen

en het leverde geen resultaat op

omdat de omliggende landen
het niet toestonden

en als u dan zelf
aan de macht kwam

en u probeerde uw land uit de stront te trekken
en ook u boekte geen resultaat
en de enige uitweg was
om de sterkste partij
met een redelijk goed programma
aan de macht te brengen

om burgeroorlog te vermijden
en het land weer welvarend te maken
ik weet zeker
dat u hetzelfde had gedaan

u had uw laarzen aangetrokken
en was in de modder gaan staan
u was aan de slag gegaan
en had zich vuil gemaakt

en dan zou u nu niet hier staan
met uw mooie romantische ideeën
en zwartwit theorieën
over moraal en plicht

goering   *west*
jackson

president

Deel III

Proces

1.

ik roep nu beklagde goering op

de zaal wordt stil

hermann wilhelm goering

zegt u alstublieft uw naam

zegt u mij de eed na
ik zweer bij god de almachtige en alwetende
dat ik de zuivere waarheid zal spreken
niets zal verzwijgen
en niets zal toevoegen

*goering herhaalt de eed
in het duits*

u bent zich er waarschijnlijk van bewust
beklaagde goering
dat u de enige nog levende man bent
die ons de werkelijke doelstellingen van de nazi's
kan uiteenzetten
daar ben ik me volledig van bewust
vanaf het begin was u van plan
de weimar-republiek omver te werpen
dat was ons vastomlijnde plan
en onmiddellijk hebt u ook
de parlementaire democratie afgeschaft
wij vonden die niet langer noodzakelijk
waarom niet ?
wij hadden de meerderheid
we waren vastbesloten
de macht onder alle omstandigheden
te behouden
om Duitsland weer vrij en groot te maken
dat wilden we niet langer aan het toeval overlaten
u stelde een dictatuur in
volgens het führerprincipe
leg me dat eens uit
de absolute macht berustte bij de führer
die macht werd van de top af
naar beneden doorgegeven
en opgelegd aan het volk –

*even wacht hij
en zegt dan*

zoals dat ook gebeurt
in de sovjetunie
of de katholieke kerk

*in de zaal klinkt geruis
geritsel*

maar uw führer was niet alleen kanselier
hij kroonde zich ook tot president
hitler was nu eenmaal de sterkste figuur
de vraag was
of hij staatshoofd moest worden
en het kanselierschap moest overdragen aan een stropop

goering   *jackson*

west

president

of andersom
de oplossing vonden we bij u
procureur jackson
in de verenigde staten
waar de president tegelijk staatshoofd
en regeringsleider is
dat leek ons het eenvoudigst
waarvoor dank

*rumoer dat even aanzwelt
en weer inzakt*

en u vond het ook noodzakelijk
om alle individuele tegenstand te onderdrukken

oeps
dat werd verkeerd vertaald
u ging te snel
de tolk kon niet volgen
maar ik denk dat ik
de essentie van uw vraag begrijp
ik neem aan dat u vroeg of we
oppositie die een echte bedreiging voor ons vormde
zouden onderdrukken ?

uw antwoord luidt ja
neem ik aan ?

ja

ziet u
het zou sneller gaan
als u gewoon meteen
met ja of neen zou antwoorden

ja

en deze opposanten
werden in concentratiekampen gestopt
u moet onderscheid maken
tussen twee categorieën
zij die al een daad van landsverraad hadden gepleegd
en anderen van wie een dergelijke daad kon verwacht worden
die laatsten werden in preventieve hechtenis genomen
preventieve hechtenis

ja

van mensen die nog geen misdad hadden gepleegd
maar van wie het kon worden verwacht
als ze op vrije voeten bleven
het was het soort preventieve maatregel
dat de vs vandaag de dag
op enorme schaal toepast
hier in duitsland

het was toch u die deze concentratiekampen
heeft opgericht net zoals de gestapo
die had u ook opgericht
is het niet

want u en hitler konden al die zogezegde opposanten
natuurlijk niet zelf opsporen en arresteren
en als het van nationaal belang was
om iemand te doden
moest u een organisatie hebben om dat te doen
is het niet goering ?

oei

dat zijn een aantal vragen tegelijk
ik zal proberen ze te onthouden
en ze een voor een te beantwoorden
ten eerste

ja ik heb de concentratiekampen opgericht
en ten tweede ja
ook de staatspolitie – de gestapo
ten derde neen

goering   *west*

president

hitler en ik schuimden niet de straten af
om opposanten te arresteren
we hadden wel wat beters te doen
en ja de gestapo was net als in andere landen
de geheime politie
of die nu CIA of KGB heet
maakt weinig verschil
    u was de tweede man in Duitsland
dat heeft u goed begrepen
    hoe was uw verhouding met hitler
dat is persoonlijk
    in welke verhouding stond uw aanzien
    tot dat van hitler
het Duitse volk noemde hem
mein führer
mij noemden ze
unser hermann
ik heb het volk altijd nader aan het hart gelegen
dan hitler
maar hij was de grote leider
eigenlijk waren er in Duitsland maar twee mensen
echt populair
en op het eind
was ik nog alleen
    dat vroeg ik niet
    ik vroeg naar uw positie
hitler was nummer 1
hermann was nummer 2
dus als nummer 2 een andere mening over iets had
dan nummer 1
gaf nummer 1 de doorslag
mocht het andersom zijn geweest
dan zou ik vermoedelijk de nummer 1 zijn geworden
dat is niet gebeurd

    u koestert geen enkele twijfel
    dat hitler dood is ?
neen
    goebbels ?
ook niet
    himmler
dat weet u beter dan ik
want hij stierf als uw gevangene
    bormann ?
geen idee
ik hoop dat hij brandt in de hel
    goed
    dat zijn de personen
    die u noemt als de verantwoordelijken
    voor wat u ten laste wordt gelegd
    maar deze vier personen
    zijn dood
    mijnheer goering
excuseer
het spijt me
maar de vertaling
in de koptelefoon klonk het –
de vertaling was vrij slecht
wilt u het even herhalen
ik heb u niet begrepen
wilt u het even –
    met alle respect
    ik deel het tribunaal mee
    dat deze getuige niet meewerkt
    dat heeft hij bij zijn verhoor niet gedaan
    en dat doet hij ook nu niet

goering   *jackson*

president

west

het komt me voor
dat deze getuige
in de beklagdenbank en op de tribune
een arrogante en minachtende houding aanneemt
tegenover het tribunaal
een tribunaal dat hem een rechtszaak gunt
een kans op verdediging
een kans die hijzelf aan geen levende ziel
heeft gegund

ik heb geen vragen meer voor deze beklaagde

is dit een goed moment om af te breken ?

alstublieft edelachtbare !

goed
mijnheer goering
u was behalve minister van economie
ook bevelhebber van de luchtmacht en reichsmarschall

ja ik was van 19-

neenee
mijn vraag komt nog
het doel van de oorlog
met de sovjetunie was
om het land binnen te vallen
en territorium in te nemen
tot aan de oeral
en dat bij het duitse rijk te voegen
inclusief de baltische gebieden
de krim
de kaukasus
geeft u dat toe ?

dat geef ik zeker niet toe

u geeft dat niet toe ?

zeker niet

herinnert u zich de vergadering
in hitlers hoofdkwartier
op 16 juni 1941
dat is een week voor de inval
waar u aanwezig was
en waar hitler deze doelen net zo omschreef
als ik juist heb gedaan
bent u de notulen van die vergadering vergeten ?

neen

ik herinner mij het document zeer precies
en ik bewaar een helder beeld
van de discussie op die vergadering
dit document werd opgetekend door bormann
en lijkt mij bijzonder overdreven
wat de doelen en de eisen betreft
in geen geval werden aan het begin van de oorlog
zulke eisen gesteld en al zeker niet een week voordien
maar geeft u toe
dat dit het verslag is van die bijeenkomst
ik geef het toe omdat ik het verslag destijds ook heb gezien
en omdat ik weet dat het werd opgetekend door bormann
en geeft u toe dat u volgens dit verslag
aanwezig was op die vergadering
ik was inderdaad aanwezig op die vergadering
en precies daarom trek ik het verslag ervan in twijfel
mag ik alstublieft een kopie van dat verslag
wilt u het lezen ?

alleen als u het gaat citeren

goed
onderaan de pagina

goering   *jackson*

president

west

de führer onderstreept dat de baltische staten
duits gebied moeten worden
alsook de krim en de kaukasus

dat bedoel ik dus

zulke dingen kunnen pas besproken worden

na een overwinning

het is gekkenwerk een verslag te maken

over wat verdeeld moet worden

als de oorlog nog moet beginnen

als u duits verstonde

kon u overigens lezen dat er staat

de reichsmarschall verzet zich ertegen en beklemtoont –

ik begrijp het

u vond dat de annexatie van die gebieden

pas een volgende stap was

eerst moest die oorlog gewonnen worden

ja

dus in principe verzette u zich niet

als gewezen jager vond ik

dat ge het vel van de beer –

ik begrijp het

ge weet pas wat het vel waard is

nadat ge de beer geschoten hebt

gelukkig is het niet zo ver gekomen

gelukkig voor u

in een vergadering voor het vierjarenplan

heeft u het over de bezette gebieden

uitknippen

leeghalen enzovoort

ja maar dat is natuurlijk bij wijze van spreken

ik ben soms nogal ruw in de mond

in de eigenlijke bevelen is het taalgebruik

iets beheerster

vroeger was het simpel

toen heette het plunderen

de overwinnaar ging ervandoor

met al wat hij kon veroveren

tegenwoordig moet alles zozegd menselijker

ik ben nochtans van plan

te plunderen

en dat drastisch te doen

jaja dat heb ik gezegd

ik wou gewoon zeker zijn

vroeger waren oorlogen zozegd brutaal

tegenwoordig noemen we het anders

maar in de praktijk

gaat het er nog steeds hetzelfde aan toe

vraag maar aan de duitse huismoeders

die de russen over zich heen hebben gekregen

u weet dat er miljoenen kledingstukken

aan uw ministerie werden overgedragen

20.952 kilo gouden trouwringen

35 wagons vol bont

enzovoort

die afkomstig waren van de slachtoffers

van majdanek en auschwitz

de beulen van uw vriend himmler

namen zelfs de moeite eerst het haar te knippen

van de vrouwen alvorens ze te doden

omdat dat haar kon dienen als matrasvulling

ik tekende de grote lijnen

voor de heropbouw van Duitsland

ik hield me zeker niet bezig met

het vullen van matrassen met vrouwenhaar

bovendien wil ik protest aantekenen

tegen uw verwijzing naar

goering   *jackson*
west

president

'mijn vriend himmler'

goed ik zal zeggen
uw vijand himmler
u weet wie ik bedoel
of niet ?

ja toch wel

goed
u weet dat in auschwitz alleen al
4 miljoen mensen werden gedood
dat weet u toch ?

ik heb dat hier vernomen
maar ik beschouw dat niet als bewezen
het cijfer bedoel ik

wil u mij doen geloven dat u dan ook
de buitenlandse pers
niet hebt gevolgd
we hebben bewijs dat er alles bij elkaar
joden en niet-joden
ongeveer 10 miljoen mensen zijn omgebracht
los van de oorlogsstrijd
zegt u nu dat u er nooit iets over hebt gehoord ?

eerst en vooral

het cijfer 10 miljoen is hier nog nergens bevestigd
ten tweede

de hele oorlog lang
meed ik de buitenlandse pers
omdat ik het louter propaganda vond
ten derde

de hele oorlog lang

meed ik ook de binnenlandse pers

omdat ik het louter propaganda vond

we hebben hier de getuigenis van
untergruppenführer hoettl
hij schat dat ongeveer 4 miljoen joden
werden gedood in de kampen
stel dat dat maar voor de helft waar is
stel dat het om 2 miljoen gaat
wil u dan staande houden
dat een minister met uw rang en macht in het reich
niet wist wat hier gaande was ?

ik denk zelfs dat de führer de omvang niet kende
van wat er gaande was

himmler hield dat allemaal geheim

wij kenden de details daar niet van

we hebben het niet over details
we hebben het over miljoenen doden
dat zijn geen details

excuseer dat bedoelde ik niet

een van uw medewerkers zegt
dat u hem in maart 1945 hebt verteld
dat vele joden vermoord waren
en dat u daarvoor een dure prijs zou moeten betalen
herinnert u zich dat ?

ik wil die getuigenis zien

ik heb dat nooit op die manier gezegd

wat hebt u dan gezegd ?

als we de oorlog verloren

we een dure prijs zouden moeten betalen

voor de miljoenen moorden die u gepleegd hebt

neen

ik heb geen miljoenen moorden gepleegd

u weet dat ik die daden verafschuw

ik bedoel

een dure prijs in het algemeen

en tenslotte is dat precies wat er nu gebeurt

ik word hier gebraden als een biefstuk

goering   *jackson*
west

president

tot hij gaar is

ondanks het feit dat u deze gruweldaden verafschuwt
ondanks uw politieke en strategische onenigheden
met de führer

ja mijn eed van trouw houdt stand
erkent u dan

dat u als nummer 2 in Duitsland
verantwoordelijk bent
voor de organisatie op Europese schaal
van de moord op miljoenen mensen
onafgezien van het feit
of u ervan op de hoogte was of niet ?

neen omdat ik er niets van afwist
en omdat ik ze niet veroorzaakt heb

ik herhaal
of u ervan op de hoogte was of niet

als ik er niets van weet
kan ik er ook niet verantwoordelijk voor gesteld worden
het was uw plicht ervan te weten

wat bedoelt u daarmee ?
ik stel de vragen
antwoord op de vraag
was het uw plicht ervan te weten ?

hoezo mijn plicht ?
ofwel weet ik ervan ofwel niet
miljoenen Duitsers wisten van deze misdaden
maar u wist van niets ?

miljoenen Duitsers wisten helemaal niets van deze misdaden
wat u zegt is op geen enkele manier bewezen
een vraag nog
u zei dat de regering-Hitler
Duitsland grote voorspoed heeft gebracht
geloof u dat nog steeds ?

tot aan het begin van de oorlog
zeker
de ineenstorting volgde
omdat we de oorlog van u verloren
en het gevolg was
dat door uw beleid
Duitsland in de afgrond stortte
ik heb geen vragen meer

goering goldensohn west
streicher jackson
schacht berger

2.

en dokter
hoe vond u me ?
u kan niet zeggen dat ik laf was
nietwaar ?
    nee laf was u zeker niet
ik heb toch geen dwaas figuur geslagen ?
vergeet niet dat ik
de knapste juristen van de wereld
tegen mij had
met hun hele gerechtelijke apparaat
en ik stond alleen
doe alles uit het hoofd
u zou verbaasd zijn
over het kleine aantal steekwoorden
dat ik genoteerd heb
ja het is tamelijk inspannend
ik wed
dat zelfs de aanklagers toegeven
dat ik het er goed vanaf heb gebracht
wat denkt u ?
hebt u hier of daar nog iets opgevangen ?
    neen nog niks gehoord
u moet begrijpen dat
na een jaar gevangenschap
plots zo weer in de openbaarheid te staan
voor mij
vooral de eerste tien minuten
een inspanning was
    dat begrijp ik
het enige wat mij ergerde was
dat ik verdomme
het beven van mijn handen
niet kon bedwingen
nu zijn ze rustiger
ziet ge
ze zijn al rustiger
    hermann
    proficiat
streicher
dank u
allemaal bedankt
als ge het allemaal half zo goed doet
als ik
dan doet ge het al goed
maar ge moet goed oppassen
ze verdraaien elk woord
    dokter
    ik was gisteren en eergisteren
    ziek
    zoals u weet
    maar toch had ik vandaag enorme zin
    een bad te nemen
    misschien moet ik het wat rustiger aan doen
    vanwege mijn hart
    maar ik heb me toch
    volledig afgeschrobd
    met ijskoud water en zeep
    het doet mij deugd
    ik denk dat het belangrijk voor me is
    koudwaterbaden nemen
    soms midden in de nacht
    ik krijg dan een opwelling

goering goldensohn west
streicher jackson
schacht berger

en dan doe ik het
ik denk dat u beter een beetje voorzichtig bent
en het wat rustiger aan doet
denkt u dat
u heeft hartklachten
ook dat op en neer rennen
op de binnenplaats
kan u beter laten
och mijn hart is sterk
soms is mijn pols hoog
maar dat is van de zenuwen
niet dat ik nerveus ben voor het proces
da's niks nieuws voor mij
ik ben al eerder veroordeeld in deze rechtszaal

oh ja ?
ja al een keer of tien twaalf
niet veel zaaks
zedenfeiten en wat corruptie
maar mijn hoge pols komt allicht gewoon
omdat ik een temperamentvol mens ben

wellicht
procureur !
tot ziens

ja
rebecca

edith

godverdomme dodd
wat was dat allemaal
ik weet het niet
was jackson niet voorbereid ?
ik weet het niet edith
we komen tijd te kort
dat krapuul speelde jullie
gewoon naar huis
weet ge waar ge mee bezig zijt ?
dit is een proces
die mannen zijn schuldig
niemand die daaraan twijfelt
en jackson laat zich inpakken
ik weet het
is dat een procureur-generaal ?
of een padvinder ?

edith

als ge hen niet tegen de muur nagelt
lopen we het risico dat ze vrijuit gaan
dodd

daar is hij

sorry dodd
ik was er niet bij

ja

niks van gemerkt

edith

't is okee bob

ja
procureur jackson
mijnheer schacht
kan ik u even spreken ?
waarover ?
ik heb een voorstel
zegt u maar
u weet dat ik bekend sta
als een groot patriot
en dat de Duitsers mij nog steeds achten
en ?

goering

goldensohn

streicher

schacht

jackson

west

berger

ik wil dat zo houden
ja
ik zou liever niet hebben
dat ze mij van landverraad beschuldigen
als ze te weten komen
dat ik tijdens mijn ministerschap
en ook nadien
met uw inlichtingendiensten heb samengewerkt
hoezo
en ik ben er zeker van
dat u ook liever niet heeft
dat ik herhaal wat ik in juni 1941
aan de CIA heb overgemaakt
en dat was ?
dat hitler binnen de twee weken
uw bondgenoot rusland zou binnenvallen
dat meent u niet
ik heb daar rapporten over
maar de CIA vergat de info door te geven aan moskou
wat onnoemlijk veel russen het leven heeft gekost
u begrijpt dat uw relatie met uw russische partners
ernstige problemen kan oplopen
als ik mij gedwongen voel
deze gevoelige informatie vrij te geven
-
begrijpt u wat ik zeg

ik begrijp het
als goed patriot
hou ik deze info liefst voor mezelf
maar als het me de komende dagen
tijdens mijn verhoor
te heet wordt aan mijn kont
zie ik me misschien genoodzaakt
het toch te doen
wat denkt u ?
ik begrijp het
u bent een verstandig mens
u ook
mijnheer schacht
u ook

west
berger

3.

zeg eens iets
    wat ?
gewoon
maakt niet uit
    wat dan ?
iets liefs
zeg iets liefs
    waarom
ik wil uw stem horen
    onnozelaar
nee ik meen het
uw stem horen
horen dat ge bij me zijt
    ga weg
ik vind u schoon als ge praat
    de meeste mensen mijden mij
    als ik begin te praten
ik niet
ik denk dat ik u graag zie
    ge kent mij nauwelijks
genoeg
    op de trein zaagt ge me niet eens zitten
nietwaar
ik kwam er zitten
omdat gij er zat
    ge liegt
kus mij
    ge ziet mij graag omdat ik een vrouw ben
da's waar
    omdat ge allang geen vrouw meer hebt gezien
da's ook waar
    er zijn nog vrouwen die kunnen praten
die zijn lelijk
    doe dan uw ogen dicht
maar ik wil u zien
    ik dacht dat ge me wou horen
ook
    okee
    ik stel een vraag
    gij moet antwoorden
    wie is de ergste misdadiger uit het pak ?
goering
    waarom
hij is meedogenloos
en had overal de hand in
en gij ?
    speer
speer ?
ik dacht dat ge streicher
zeggen zou
    streicher is niet belangrijk
    ge ziet aan zijn gezicht dat het een bandiet is
    een oud vies ventje dat u lastigvalt op straat
    daar zijt ge snel mee rond
    maar een propere zakenman zoals speer
    die kan naast u staan wachten op de bus
    en niks kunt ge aan hem bespeuren
    maar het is net dat beschaafde kantje
    dat hem zo gevaarlijk maakt
    speer is een briljant man
    een manager
    alleen met zijn doelen bezig

een technocraat
 hij ziet niet op of om
 als zelfs een man met zijn cultuur
 en zijn grote gevoeligheid
 geen aanstoot neemt aan de misdaden
 die om hem heen gebeuren
 waar ligt dan de grens ?

ik vind het niet gemakkelijk dodd

ik weet het

hebt gij franz blaha verhoord
 nee – ken hem niet
 een gevangene uit dachau
 hij komt morgen getuigen
 ik zag hem bij de bevrijding van het kamp
 hij heeft me het crematorium laten zien
 we stonden plots tussen de lijken
 overal stapels naakte mensen
 die niet tijdig waren opgestookt
 gedumpte als afval
 rottend in de zon
 daar stonden wij
 toen een geraamte op ons toekwam
 wankelend op zijn knoken
 met niks om het lijf
 dan een deken
 en losse schoenen aan zijn voeten
 hij fluisterde iets
 zijn ogen groot in hun kassen
 ik verstond het niet
 maar blaha begon te huilen
 en door zijn tranen heen
 lachte hij ook
 ze klapten in hun breekbare handen
 ik vroeg hem wat er was
 la guerre est finie
 zei hij
 duitsland was verslagen
 en plots leek die plek
 me de beste plek op aarde
 om de overwinning te vernemen

nu moogt ge me kussen

ik wil speer zien
 wat bedoelt ge
 ik wil hem spreken
 bezorg me een interview met hem
 dat kan ik niet edith

–

dat weet ge
 ik kan geen procedurefouten riskeren
 er staat teveel op het spel
 dat weet ge ook

schacht
west
speer
jackson
goering

4.

*als schacht aan de beurt komt
is het al de honderdzeventiende dag
het is april*

doctor schacht
van 1933 tot 1943 schonk u jaarlijks
grote bedragen aan de partijkas
waarom ?

ik deed die schenkingen om bij de partij
geen verdenking op me te laden
zodat ik te allen tijde mijn zin kon doen
de huichelaar

tien jaar lang
bleef u op post in dit regime

ja
en als ik u begrijp
misleidde hitler u al die tijd
en u saboteerde hitler

ik zeg niet dat ik hem saboteerde
ik wou hem in de juiste banen leiden
u zei dat u de rem erop wou zetten
dat is uw uitdrukking

ja
dat betekent toch
vertragen
niet soms ?

ja
maar hij wou versnellen

ja
is het een gebruik in duitsland
dat leden van een regering
toetreden precies om de regeringsleider tegen te werken ?

ik werkte hem niet tegen
ik probeerde hem in goede banen te leiden
en inderdaad dat is een gebruik
omdat een coalitieregering nu eenmaal zo werkt
de ene partij houdt de andere partij in de gaten
dat is geen bedrog
dat is een poging om een compromis te sluiten
goed
alles wat duitsland bereikte
door middel van de bewapeningsindustrie
had het aan u te danken

ik heb zeker deel aan het succes van het programma
nu
was u aanwezig toen we het in deze rechtszaal hadden
over het uitbreken van de oorlog

dankzij uw vriendelijke uitnodiging was ik hier ja
paljas
en ik veronderstel dat u blij was
dat de herbewapening ergens toe leidde

neen helemaal niet
ik had gehoopt dat hitler er anders gebruik van had gemaakt
o dus u vond niet dat oorlog de bedoeling was
van de herbewapening

neen helemaal niet

*ge liegt
leugenaar*

ik vond de oorlog afschuwelijk
kijk daar zijn we het eindelijk eens over iets
doctor schacht
u was ook heel vroeg op de hoogte van de jodenvervolging
*jackson staat recht
verlaat de zaal*

schacht
west
speer
jackson
goering

ik heb al gezegd
wat ik wist van de jodenvervolging
hoe ik handelde
in verband met de jodenvervolging
en dat ik zolang ik minister was
alles heb gedaan
om de jodenvervolging tegen te gaan
heeft u ooit
in het kabinet of elders
gesteld dat u de vervolging wilde beperken ?
neen dat had geen zin
maar u zat toch in die regering
om een rem op te zetten
om de dingen in goede banen te leiden ?
ja
u vond de jodenvervolging
niet belangrijk genoeg om stelling te nemen ?
niet belangrijk genoeg om een breuk te riskeren
u had een ander doel voor ogen
dat belangrijker was ?
ja
wat was dat doel doctor schacht ?
dat doel was aan de macht te blijven
om de duitse economie er weer bovenop te helpen
en het voltooiën van de herbewapening ?
het voltooiën van het internationaal evenwicht
het bereiken van de politieke gelijkwaardigheid van Duitsland
door middel van wapening
ook door middel van wapening
dus de wapeningskwestie was zo belangrijk
dat u ze niet wilde riskeren voor de joden
niet de wapening
maar internationale gelijkheid voor Duitsland
ik vraag het u net
door middel van wapening
en ik heb gezegd
ook door middel van wapening
de voltooiing van de wapening
is wat betreft omvang en snelheid
de eerste taak van het Duitse beleid
alle andere taken zijn ondergeschikt
aan dit ene doel
heeft u dat geschreven
niet alleen heb ik dat geschreven
ik heb het ook persoonlijk aan Hitler overhandigd
als ik hem had gezegd dat we dat geld nodig hadden
voor de bouw van schouwburgen of iets dergelijks
zou ik geen indruk op hem hebben gemaakt
maar als ik hem zei
dat we anders niet voldoende konden wapenen
zou hij zwichten
dat is de reden waarom ik het zo deed
maar u vindt nog steeds
dat u hem niet misleidde ?
ik noem het niet misleiden
ik noem dat leiden
maar leiden
zonder hem uw ware motieven kenbaar te maken
ik geloof dat ge meer succes boekt
in het leiden van een persoon
als ge hem niet de waarheid zegt
dan wanneer ge hem wel de waarheid zegt
dat is een tactische zet
ik ben heel blij dat u dat zo eerlijk zegt doctor schacht
ik ben u zeer erkentelijk
met plezier

schacht
west
speer
jackson
goering
*schacht speurt de zaal rond
houdt zich nauwelijks nog in
jackson komt weer binnen*

ook bij uw collega-ministers
gebruikte u *tactische zetten*
dat was absoluut noodzakelijk
paljas
en vanaf wanneer was dat niet meer noodzakelijk
doctor schacht ?

het is nooit opgehouden
en nu ?
excuseer ?
is het nu opgehouden ?
ik heb geen collega's meer nu
u omschreef goering als een complete dwaas
is het niet

ja in verhitte discussies
laat een mens zich nogal eens gaan
u schoot niet goed met hem op
integendeel
tot 1937 stonden we op zeer goede voet
o ja ?

zeker
tot goering de leiding wou
over het economische beleid
terwijl ik daar verantwoordelijk voor was
en toen goering zei
maar ik heb toch het recht om u bevelen te geven
heb ik gezegd
niet aan mij
misschien aan mijn opvolger
en heb ik ontslag genomen

leugenaar
ik heb nooit bevelen gekregen van goering
en zou ze nooit hebben aanvaard
omdat hij een nul was op economisch vlak
en ik er tenminste een beetje vanaf weet

dikke nek
hitler heb ik een amoreel persoon genoemd
wel goering kan ik alleen immoreel noemen
in de privésfeer was hij zo teatraal en potsierlijk
dat ik hem alleen met keizer nero kan vergelijken
op een avond gaf hij een feest
en verscheen hij inderdaad in een romeinse toga
en sandalen

*dat doet hier niks terzake
zelfs als het waar is*
overladen met juwelen
om zijn vingers ontelbare ringen
zijn nagels gelakt

*wat ik in mijn eigen huis doe
is mijn zaak*
rouge op de wangen
en zijn lippen gestift

*dat gij uzelf verlaagt tot zo'n uitlatingen
hoopt ge daarmee uw vel te redden ?
paljas
en lippenstift heb ik in ieder geval
niet gebruikt !*

en u zegt dat u
op goede voet stond met hermann goering ?
aanvankelijk wel
ik heb geen vragen meer

ik roep de beklagde speer op

speer

jackson
goering

zegt u alstublieft uw volledige naam
albert speer
in 1942 werd u minister van bewapening
zeer tegen mijn zin
u verzamelde 14 miljoen arbeiders onder u
u verhoogde op korte tijd de productie
de efficiëntie
de kwaliteit
zoals vandaag algemeen bekend is
slaagde ik daarin
omdat u gebruik maakte van dwangarbeiders
ja dat deden we
en wie niet hard genoeg werkte
zond u naar een concentratiekamp
dat ging over de klaplopers
we zullen de lijntrekkers naar concentratiekampen sturen
laat het een paar keer gebeuren
en het nieuws zal zich rap verspreiden
is dat uw order ?
ja
u wist van de slechte naam die de concentratiekampen
onder de arbeiders hadden
en dat was heel nuttig voor u
om de mensen bang te maken
en aan het werk te houden
mijn 14 miljoen arbeiders
zouden nooit voldoende hebben gepresteerd
door middel van dwang en terreur alleen
als dat is wat u beweert
een goede verzorging van de werkers
kwam de productie juist ten goede
hoe genereus
u werkte ook mee aan de deportaties van de joden
nietwaar
neen integendeel
ik protesteerde hevig
tegen het weghalen van de bekwame en geschoolde joodse arbeiders
uit mijn fabrieken
want dat bemoeilijkte mijn werk

want dat bemoeilijkte uw werk

op een vergadering in 1944
vroeg u om extra arbeiders
er werd beslist dat 4 miljoen arbeiders
zouden worden overgebracht uit de bezette gebieden
in het verslag staat dat de beslissing unaniem
werd goedgekeurd door alle aanwezigen
geeft u dus toe
dat u als deelnemer aan deze vergadering
en als rijksminister
persoonlijk verantwoordelijk bent
voor de illegale en gedwongen deportatie
van 4 miljoen arbeiders

ik ben architect
geen jurist

beantwoordt u gewoon mijn vraag
we zijn tijd aan het verliezen
maar mijnheer de procureur-generaal
van in het begin van dit proces
heb ik toegegeven dat gevangenen en andere arbeiders
gedwongen naar Duitsland werden gebracht voor tewerkstelling
tegen hun wil
dat heb ik nooit ontkend

speer

jackson
goering

dat heeft u nooit ontkend
maar mijn vraag is of u persoonlijk verantwoordelijk bent
wat mijn sector en mijn bevoegdheid betreft
neem ik aan dat het tribunaal zal beslissen
in hoeverre ik verantwoordelijk ben
dat kan ik niet zelf bepalen

als u mij even toestaat
naar mijn mening heeft een regeringslid
twee soorten verantwoordelijkheden
een voor zijn eigen sector
waarvoor hij volledig aansprakelijk is
maar daarnaast is er volgens mij
een algemene verantwoordelijkheid
voor de belangrijke punten in het beleid

want wie anders moet daarvoor verantwoordelijkheid nemen
tenzij de nauwe medewerkers van het staatshoofd

verrader

u nam deel aan verschillende samenzweringen
is het niet
om die nauwe medewerkers te verwijderen
die in uw ogen verantwoordelijk waren
voor de ondergang van uw land

ik

ik spreek daar niet graag over
u was van plan hitler te vermoorden
en himmler uit te leveren aan de geallieerden

ja

u was bijzonder kritisch voor hitlers entourage
kan u mij de namen geven van andere personen
die u verantwoordelijk acht voor de oorlog en de misdaden

neen

dat doe ik niet
ik vind het niet juist
hier hun namen te noemen
u was bij hitler
op het moment dat hij het telegram ontving
waarin goering suggereerde de macht van hem over te nemen

ja

wat zei hitler ?
hij was bijzonder opgewonden
en zei zonder omwegen wat hij van goering dacht
dat hij had gefaald
dat hij corrupt was
en aan de drugs zat
ik was geschokt
want als de chef dit al zolang wist
was het van zijn kant
een enorm gebrek aan verantwoordelijkheid
om goering op zijn post te laten
maar toen zei hij
och laat hem maar
dan kan hij de onderhandelingen over de capitulatie voeren
wou hij de onderhandelingen over capitulatie aan goering
overdragen?

neenee

hij zei zo langs zijn neus weg
het maakt toch niet uit wie het doet
en hij drukte zo al zijn minachting uit
voor het duitse volk
er was niets meer de moeite van het redden waard
dus laat goering het maar opknappen ?

dat was mijn indruk ja

dank u

ik heb verder geen vragen

5.

weer een die zijn ziel
aan de vijand heeft verkocht
wat denkt het zwijn ermee te winnen ?
speer
wat denkt ge ermee te winnen
ge zult sowieso hangen speer
loop naar de hel
hermann
ge hadt mij niet gezegd
dat ge daarmee uit zou pakken
ben ik u iets verplicht ?
hoe kunt ge
de führer hier publiek afvallen
nadat ge al die jaren
uit zijn hand gegeten hebt
speer
hoe kunt ge bovendien
het gezamenlijke duitse front opblazen
speer
de eenheid
ge zijt een verrader
hoort ge mij
ja nu zijt ge allemaal razend
omdat ik heb gezegd
dat ik wel mijn verantwoordelijkheid neem
omdat nu uw kop op het spel staat
ik ben bijna van schaamte gestorven man
hoe gij u ten schande maakt
zo erbarmelijk
om uw eigen vel te redden
dat een duitser zo laag kan vallen
om zijn luizige leventje wat te rekken
om van voren wat langer te pissen
en van achteren wat langer te schijten
godverdomme speer
een aanslag op hitler
dat een achterbaks stuk onbenul
van een schacht daarmee op de proppen komt
tot daaraan toe
maar gij speer
en dacht ge dat *ik* himmler
aan de vijand zou uitgeleverd hebben
ik zou die bandiet godverdomme
met mijn blote handen
hebben doodgenepen
ik word razend vriend
als ik zie hoe Duitsers mekaar
hier voortdurend verraden
ge hadt razend moeten zijn
toen hitler het land in de afgrond stortte
maar toen waart ge te laf
om uw grote bek open te trekken
behalve om er morfine in te kappen
ik had gehoopt
dat we allemaal de moed zouden hebben
om onze zaak tot drie woorden te beperken
kust mijn hol
als gij geen heldenepos van uw rot verhaal
had proberen te maken hermann
had ik misschien nog een greintje respect
voor u gehad

goering *speer*

wees gerust speer
als gij het hier levend vanaf brengt
zal een veemgericht u
wegens verraad uit de weg ruimen
wacht maar af
dit is nog niet het slot

6.

dat was heftig

ja

de bom is gebarsten
vanaf nu sta ik alleen

het was een hard besluit

ik was het allang van plan
maar het bleef moeilijk om het te doen

op een dag wil ik dit alles
van mij afschudden
en zeggen hoe ik over alles denk
zonder een blad voor de mond te nemen
een vloek neerschrijven
over heel die nazi-smeerlapperij
ik zal niemand sparen
ook ik heb me laten verblinden

het is alsof ik in de volle zon stond
en niet kon
of wilde zien
wat er om mij heen
in de slagschaduw gebeurde

ik laat u alleen

het is eigenlijk niet zo goed
dokter
om de beklagden
gezamenlijk te laten eten en wandelen

-

goering
probeert ons allemaal
steeds weer op één lijn te krijgen

het zou beter zijn
als iedereen vrijuit kan spreken
en niet gehinderd wordt
om te zeggen wat hij denkt

ik zie wat ik kan doen

bedankt

tot ziens

7.

ik heb slecht nieuws
voor u mijnheer goering
zeg maar op
ik heb al hoofdpijn
mijn jicht speelt op
mijn medebeklaagden verraden mij
het kan er nog wel bij
ik heb net gesproken
met de gevangeniscommandant
vanaf morgen
wordt de eenzame opsluiting
weer van kracht
dat is pesterij
de gezamenlijke maaltijden
brengen wat leven in onze dag
wat ontspanning
wij leven onze laatste maanden dokter
de commandant zou moeten beseffen
dat hij hier met historische figuren te doen heeft
wat wij ook gedaan hebben
wij
zijn historische figuren
en hij
is niemand
ik zal het hem zeggen
ik weet wel dat u en hij
me arrogant vinden
maar begrijpt u dan niet
dat al die spot en scherts
alleen maar galgenhumor zijn ?
als ik de boel hier niet opvrolijk
zakken ze allemaal als een pudding in mekaar
u hebt een goede strategie
laat goering maar praten
en zijn nek in de strop steken
ik bedoel het niet
zoals het klinkt
maar u zegt zo weinig
op een dag
ga ik u vragen stellen
ik begrijp dat u nieuwsgierig bent naar mij
dat is niet meer dan normaal
als u vragen wil stellen
zal ik proberen ze te beantwoorden
het is onwaarschijnlijk hoe het leven loopt
alles hangt van toevalligheden af
in 1919 sprak ik met vrienden af
om bij de vrijmetselaars te gaan
maar terwijl ik op hen sta te wachten
raak ik aan de praat
met een knappe blonde vrouw
en zo mis ik mijn afspraak
had ik die dag niet met die blondine aangepapt
dan was ik vrijmetselaar geworden
en had ik onmogelijk nog lid kunnen worden van de partij
en zat ik vandaag niet hier
dat is een mooi verhaal
soms leef ik praktisch in het verleden
maar dan speelt mijn jicht weer op

en blijk ik in deze cel te zitten
die jicht heb ik van mijn grootvader
denk ik
had er ook altijd last van
erfelijkheid
bepaalt wie we zijn
    ja dat is ook het standpunt
    van uw partij
    of niet
de rassenpolitiek heeft me nooit geïnteresseerd
het ombrengen van de joden
heeft ons niks opgeleverd
ik begrijp ook niet hoe ze het
voor mekaar hebben gekregen
ik kan me niet voorstellen
dat u in amerika
ongemerkt de negers uit zou roeien

ik zag gisteren in de rechtszaal
dat u tegenwoordig zelfs
negerofficieren in het leger heeft
    ja hoezo ?
en mogen die bevel voeren
over blanke troepen ?
    ik weet niet
    ik vermoed van wel
en thuis
mogen ze bijvoorbeeld naast u zitten
op de tram ?
    nee dat niet
    hoezo ?
gewoon
nieuwsgierig
    we hadden het over de jodenmoord
ja
    ik begrijp niet dat u hitler nog steeds
    steunt en trouw blijft
ach dokter
ik heb tijdens de zitting
alleen mijn tong afgebeten
begrijpt u dat ?
    iedereen ziet toch
    dat hij een gruwelijke misdadiger is
    zonder scrupules
    zonder moraal
maar wat betekent moraal
wat betekent moraal
als het om de belangen van een land gaat ?
dan houdt de moraal op
een staat die de kans heeft
zijn positie te versterken
ten koste van een zwakke nabuur
heeft de plicht
voor het welzijn van zijn volk
die situatie uit te buiten
    maar dat is precies
    wat oorlog na oorlog ontketent
    daarom hebben we
    de verenigde naties opgericht
denkt u echt
dat ook maar iemand de VN ernstig neemt ?
u ziet toch ook dat de russen zich niet laten doen
alleen uw atoombom houdt hen nog koest
wacht maar 5 jaar
tot ze er zelf een hebben
dat heeft toch allemaal niks met moraal te maken

de amerikanen begaan een grote stommititeit
met hun gepraat over moraal en democratie
u denkt dat het genoeg is
om een paar nazi's achter slot te steken
om van vandaag op morgen
de democratie in te voeren
maar vergeet niet
het volk weet
dat het voor de oorlog beter is gegaan
toen hitler aan de macht was
    en nog geeft u niet toe
    dat hitler verkeerd was
    terwijl u weet dat hij een moordenaar is
ik kan me
godverdomme
toch niet als een zak gedragen
en zeggen dat hij een miljoenvoudig moordenaar is
ik veroordeel de daad
niet de dader
hitler betekende meer voor ons
dan wie ook ter wereld
    maar als de daad moord was
    is de dader toch een moordenaar
dat weet ik
hij gaf zelfs het bevel mij
met vrouw en kind neer te schieten
als er iemand is die hitler aanklagen kan
ben ik het wel
hij kon zo vaak liederlijk schimpen
op het falen van de luchtmacht
dat ik rood werd als een pioen
en liever wegbleef uit de bunker
maar hij beval me te komen
alsof hij wilde zeggen
sta daar en slik het
maar ik kan toch niet iemand
simpelweg de rug toekeren
als ik 23 jaar zijn steun heb genoten
    denkt u niet dat uw ridderlijke opvatting
    van trouw en eer
    door de feiten achterhaald is ?
mij best
ik ben om zo te zeggen
de laatste renaissanceman
    ik denk dat het juist in het belang van de duitse jeugd
    nodig is
    dat u ondubbelzinnig afstand neemt van hitler
denkt u echt
dat het de duitse jeugd een bal kan schelen
wat een verlopen ouwe vent
in zijn cel uitkraamt ?
de duitse jeugd heeft zorgen van zichzelf
en de nieuwe generatie
zal geleid worden door leiders uit haar eigen rangen
de duitse jeugd zal merken
dat haar toekomst opnieuw bedreigd wordt
en u zult uw moraal en uw berouw en uw democratie
op uw schoenzolen kunnen schrijven
mijn beste dokter

    we zwijgen
    ik maak me klaar om te vertrekken

excuseer
ik liet me meeslepen
we zijn erg afgedwaald

goering goldensohn

het was een boeiend gesprek
beter dan twee aspirientjes
ik ben mijn jicht en mijn hoofdpijn
even helemaal vergeten
kom morgen weer
we hebben nog tijd genoeg om te praten
voor –
u bedoelt voor het doodvonnis voltrokken wordt
neen – ik bedoel
u heeft een boeiend leven gehad
ja
het was echt waar heel interessant

franz blaha
jackson west
goldensohn
berger speer
ribbentrop schacht
goering
papen

8.

het hof roept getuige franz blaha op
zeg uw naam alstublieft

ik ben franz blaha
ik studeerde geneeskunde in praag
ik werd gevangen genomen
en naar dachau gestuurd
ik moest als chirurg aan de slag
en maagoperaties uitvoeren
op twintig gezonde gevangenen
ik weigerde
dus lieten ze me secties uitvoeren
op 12.000 lijken

40 gezonde mannen werden
in spieren en aders
geïnjecteerd met etter van zieke personen
alle behandeling was drie dagen lang verboden
zodat ontstekingen optraden
en in veel gevallen bloedvergiftiging
soms werden alle ledematen geamputeerd
wie overleefde werd omgebracht

gevangenen die ziek waren
werden gedood met injecties
soms hing aan hun teen een label
geen sectie
ik deed het toch
en ontdekte dat ze volkomen gezond waren
misschien hadden ze diarree
of hadden ze overgegeven
en de zusters teveel last bezorgd
ik heb mensen gezien die begraven werden
terwijl ze nog ademden en geluid maakten

de huid van dode gevangenen moest ik verwijderen
dokter rascher en in het bijzonder dokter wolter
vroegen om menselijke huid van rug en borst
die werd chemisch behandeld
en in de zon te drogen gelegd
ze werd op maat gesneden
voor zadels
rijbroeken
handschoenen
pantoffels
handtassen

soms hadden we niet genoeg lichamen met goede huid
en rascher zei dan
goed ge krijgt lichamen
de volgende dag kregen we
20 of 30 lichamen van jonge mensen
ze hadden een nekschot gekregen
of waren op het hoofd geslagen
zodat de huid niet werd beschadigd

in 44 werd de gaskamer voltooid
en ik werd opgeroepen
om de eerste slachtoffers te onderzoeken
nog drie waren er in leven
de rest leek dood te zijn

franz blaha
jackson west
goldensohn
berger speer
ribbentrop schacht
goering
papen

hun ogen rooddoorlopen
hun gezichten gezwollen
hun gebitten moest ik nakijken op goud
ik moest hun tanden trekken

op een nacht
schrokken we wakker
van een doordringend gekrijs
de dag voordien
was de gasvoorraad opgeraakt
en nu had het commando
de kinderen bij nacht
levend
in de ovens gegooid
dat was het gekrijs geweest
himmler was die dag aanwezig in het kamp
ik zag hem door een van de ramen van het laboratorium

deze feiten zijn de waarheid
ik leg deze verklaring
vrijwillig en zonder dwang af

de getuige mag gaan
het hof roept nu dieter wisliceny op

ik ben dieter wisliceny
in het voorjaar van 1942
kreeg ik opdracht van eichmann
om aan de slovaakse regering
20.000 joden te vragen voor de wapenindustrie
ze moesten zich geen zorgen maken

in juni vroeg de slovaakse premier
toestemming om naar polen te reizen
en zich van het welzijn van deze mensen te vergewissen
ik zei eichmann dat die wens
ingewilligd moest worden
maar een bezoek aan de regio lublin
was onmogelijk zei eichmann
en na veel aarzeling en veel discussie
zei hij dat er een order door himmler was uitgevaardigd

om alle joden uit te roeien

we zaten in zijn bureau in berlijn
hij haalde de order uit zijn kluis
het was een dik dossier
hij zocht en haalde het bevel eruit
de inhoud was ongeveer als volgt
ik zeg ongeveer
omdat ik onder ede sta
en me niet woordelijk herinner wat er stond
maar het ging als volgt

de führer heeft besloten
dat de endlösung van de joodse kwestie
onmiddellijk
in gang moet worden gezet
ik moet voortdurend op de hoogte gehouden worden
van de uitvoering van deze order

ik heb de handtekening van himmler
onder deze order
met eigen ogen gezien

franz blaha
jackson west
goldensohn
berger speer
ribbentrop schacht
goering

welke datum stond eronder ?

dat weet ik niet precies
maar het moet eind april
of begin mei 1942 zijn geweest

had eichmann de originele brief ?

ja

u zag de originele brief ?

ja

het was een officieel bevel

met officiële titels

het had een rood kader

als een aangetekend document

ik geloof dat ik toen zei

moge god verhoeden

dat onze vijanden

ooit iets vergelijkbaars ondernemen

tegen het duitse volk

wat zei eichmann ?

dat ik niet sentimenteel moest doen

dit was een bevel van de führer

en moest worden uitgevoerd

het hof presenteert nu de beeldfilm
met documentair materiaal
over de toestand waarin de concentratiekampen
werden aangetroffen bij de bevrijding

de lichten worden gedoofd

*(we horen de originele geluidsband bij de beeldfilm
en zien de reflectie van het flikkerende projectielicht op de aanwezigen
de beelden zelf krijgen we niet te zien
we zien de beklagden en hoe zij reageren
wegkijken
de ogen sluiten
weer kijken
huilen*

*een beklagde begint te braken
en dan nog een en nog een*

*ribbentrop valt flauw
en wordt weer in de bank geholpen*

na een tijd stopt de klankband en horen we alleen nog het zacht geratel van een projector

*er heerst stilte
de lichten worden terug aangestoken)*

de zitting wordt geschorst

berger goldensohn speer

9.

bedankt dat ge dit wilt doen
rebecca

speer is de enige
die ik nog onder ogen wil komen
na vandaag
wil ik de rest een tijdje niet meer zien

geraken we door de controle ?

ik stel u voor
als mijn franse collega
ze zullen twee jonge vrouwen
niet naar hun pasje vragen

we gaan naarbinnen

meneer speer
ik heb dokter berger meegebracht
van de franse delegatie
heeft u bezwaar

nee geen probleem
enchanté

meneer speer

een gesprek zal me wellicht goed doen

excuseer
ik kan mijn gedachten
maar moeilijk verzetten

dat begrijp ik
u bent niet de enige

ik ga ervan uit
dat we nu allemaal de strop
zullen krijgen
ik zie er geen onrecht meer in

u had op een gevangenisstraf gerekend
de film maakt elk argument futiel
slaat elke kans op verdediging
in stukken

excuseer
ik ben in de war

als u
bijvoorbeeld al in 1941
onomstotelijk bewijs van deze misdaden
had gekregen
zou u er dan met hitler over hebben gesproken ?

neen
ik denk het niet
ik had dat soort verhalen
ondanks alle bewijzen
eenvoudigweg niet geloofd
geloofden de geallieerden het dan ?
u kreeg toch inlichtingen
van uw geheime diensten
ook u hebt er geen consequenties
aan verbonden

wat bedoelt u ?

aanvallen werden versneld of vertraagd
of omgeleid
om een belangrijke haven
in handen te krijgen
of een stad te bevrijden

berger goldensohn

speer

is dat een verwijt ?
maar nooit heeft u dat gedaan
om een concentratiekamp te ontzetten

neen ik zeg u
ik ben in de war
maar misschien als de kampen
eerder waren ontdekt
ik weet het niet
allicht heb ik af en toe dingen gehoord
waar ik op in had moeten gaan
of door had moeten vragen

maar dat hebt u niet gedaan
dat is mijn probleem

nadenken over die zaken
deed ik niet
ik weet het
dat was juist de kwade kant van het systeem
we deden alles blindelings
en intuïtief
het denken werd ongemerkt uitgewist
en ge wordt bang
als ge het toch deedt

dus sloten we onze ogen

mijn probleem is
meneer speer
dat u over dit alles
altijd in algemeenheden spreekt
u geeft nooit concrete voorbeelden
geen detail
geen gebeurtenis
niets concreets wat u heeft gezien
en waar u de ogen voor sloot
kristallnacht bijvoorbeeld
de ingegooide winkelruiten op weg naar huis
de neergeslagen joden in de straat waar u werkte
dat heeft u toch gezien

dat weet ik niet meer

maar ook dat hebt u niet gedaan
ik heb vaak overwogen te stoppen
ik wou helemaal niet bezig zijn
met politiek
ik wou bouwen
en hitler heeft me daartoe
10 jaar lang
de kans geboden
en na de oorlog zou hij dat weer doen

wie zou daar niet aan vasthouden

behalve natuurlijk de mensen
die tegenwoordig dagelijks over mij schrijven
in de kranten
maar wie eens nadenkt
over wat hij zelf zou hebben gedaan
is gewoonlijk milder in zijn oordeel

dat is waar
en dat is ook meteen het probleem
van uw – van ons beroep
dokter goldensohn
de psychologie heeft er ons aan gewoon gemaakt
dat we de verantwoordelijkheid van
de dader voor zijn daad

wegwissen
wegverklaren
er is altijd wel een reden of een oorzaak voor te vinden
een die buiten onszelf ligt

tegenover de feiten en details
die zo belangrijk zijn
zetten we een algemeen beeld
en dan zeggen we
dat niemand
anders had kunnen handelen
dan dat hij heeft gedaan
ook al zegt elke vezel in ons lijf
dat het niet klopt
want het detail
wijkt niet

kijk eens aan

het is toch hartverwarmend
dat de mensen met wie ik hier
tegenwoordig allemaal spreek
er zo heilig van overtuigd zijn
dat ze zelf
niet zouden hebben gefaald
baseert ge uw onschuld niet
op het feit dat ge nog jong zijt
vergeet ge plots
dat er naast uw schone theorie
ook nog een echt leven is
met echte mensen
en echte twijfels
die soms de juiste beslissingen nemen
en soms de foute
uw generatie mevrouw berger
lijkt overal zo zeker van te zijn
ik hoop dat dat niet de valkuil zal blijken
ik hoop dat het u bespaard blijft
dat ge op een dag
uw echte deugdzaamheid moet bewijzen
zoals ik heb moeten doen
ik had inderdaad
meer inschattingsvermogen
meer morele standvastigheid
en vooral minder twijfel
en minder angst moeten tonen

dan waar ik toe in staat ben geweest

dat weet ik
en dat is het enige wat u mij
echt verwijten kan

ik wilde niet

ik wilde niet
uw eerlijkheid
in twijfel trekken
meneer speer

ik geloof
dat wat u zegt
ook klopt
maar nooit noemt u concrete feiten
nog steeds niet

u zegt niet wat u dacht over de pogromnacht
of dat u twijfelde bij de nacht der lange messen

of toen de joden uit uw straat verdwenen
u praat alleen
met verheven woorden
over algemene verantwoordelijkheid
maar ik wil weten
wat u dacht en wat u wist
en wat niet
ik ben geen aanklager of rechter
ik wil alleen
u leren kennen
en begrijpen
het proces nadert zijn eind
wat u me zegt
maakt voor het vonnis niet meer uit
maar alleen nog voor uzelf

ik vraag me af
of u hier voor het gerecht
niet gedwongen was
te ontkennen wat u wist
niet om uw leven te redden
want ik weet dat u daar niet mee bezig bent
maar voor uzelf
om een laatste beetje zelfrespect te bewaren
u bent een intelligent en eerbaar mens
en plots
bevindt u zich in een beklagdenbank
met figuren als streicher en goering
op verdenking van een volkenmoord
ik begrijp
dat u zich daarvan wil distantiëren
en dat u zich gedwongen voelt
om te ontkennen
wat er te ontkennen valt
om nog iets
van een zelfbeeld over te houden
voor uzelf
uw vrouw
uw kinderen
uw ouders
wie weet zelfs voor de wereld
en eens u was begonnen met ontkennen
was er geen weg meer terug

u hebt uw verhaal gedaan
en hangt eraan vast
en de kennis die u had
was allicht heel beperkt
maar hoe klein uw kennis ook was
ze heeft de afgelopen weken
keer op keer
door uw hoofd gespoekt
en steeds twijfelde u
of u toch iets moest zeggen

maar u kon niet meer
het was te laat

zou het kunnen meneer speer
dat het zo
gelopen is ?

u mag me niet
zo'n onbeantwoordbare vragen
stellen
mevrouw

10.

ik heb al die maanden uitgekeken
naar het moment
dat plots
een van de verdachten
in een zin
een woord
in een gedachte die hem ontglipte
iets zou tonen
van een kwade wil
of een drift
of ten minste een bewustzijn van het kwaad
dat er gaande was

maar niemand heeft dit ooit gewild
zeggen ze

en als dat waar is
dan is alle gruwel hier gebeurd
enkel en alleen
omdat niemand het verhinderde

ik ben leeg
vul me op
    kom hier
soms vind ik mezelf
een laffe trut
als ik in mijn bed ga liggen
en ondanks alles
zonder zorgen slaap
    stil maar
vrij met mij

wat kunnen we anders ?

hopeloos worden
of de liefde bedrijven
    kus mij
ik ben bang

bang om nog te denken dodd
elk station
waar de trein passeerde
had een stationchef

in heel europa
zaten mensen op kantoren
die nooit een oven sloten
of een trekker hebben overgehaald
maar ze wisten het
ze wisten het allemaal

plots zie ik dat nu
terwijl dat altijd al heel zichtbaar was

speer beweert
dat ieder ander
in zijn plaats
precies hetzelfde had gedaan
maar dat geloof ik niet
onder druk van de terreur
buigen de meeste mensen door
maar

sommige

niet

dat is onze enige houvast

ge hebt met speer gesproken

ja dodd

sorry

hoe ?

rebecca ?

sorry

ik vertrouw u edith

ik weet het

weet ge wat we nu riskeren

hij weet van niets

dodd

echt

wat gaat ge doen dan met uw interview

niets

het was geen interview

ik wou hem zien

meer niet

zien ?

met mijn eigen ogen

mijn god

die mannen zitten al maanden

voor ons op die bank

hun koppen zijn me bijna net zo vertrouwd

als de kleren om mijn lijf

ik wou hem zien

hem horen spreken

zijn argumenten horen

en die hebt ge tijdens het proces niet gehoord

neen

neen

ik probeer het handelen van die mens te vatten dodd

en daarvoor zet ge

de hele procedure op het spel

er zijn regels edith

hij – weet – van – niets

hij denkt dat ik een dokter ben

en als het uitlekt ?

mensen moeten in staat zijn

een verschil te maken tussen goed en kwaad

ook als ze op niks anders kunnen terugvallen

dan op hun eigen oordeel

dat zijn uw woorden edith

gij hebt het over verantwoordelijkheid

wel het zal uw verantwoordelijkheid zijn

als uw gevreesde speer

hier straks ongedeerd naar buiten loopt

er zijn strenge regels edith

die we geacht worden te volgen

we proberen hier allemaal samen

een heldere scheidslijn te trekken

tussen wat kan en wat niet

berger
west

het minste wat ik van u mag verwachten
is dat ge de zelfbeheersing opbrengt
u aan de regels te houden waar de rechtspraak
haar recht aan ontleent

ik krijg hier barstende hoofdpijn van
weet ge dat
ik sta te trillen op mijn benen
en ik voel me heel slecht

ik vertrouwde u edith

verleden tijd
wat
vertrouwde u
plots gebruikt ge
verleden tijd
wat wilt ge dan
stuk egoïst
wat wilt ge dan edith

ik moet gaan
sorry dodd

wat wilt ge dan edith

(ze is weg. hij valt. stuipt)

11.

geachte leden van het tribunaal
dit is de laatste dag van het proces

meteen trekt u zich terug
om tot een eindoordeel te komen

als u deze mannen
onschuldig zou verklaren
dan kan u net zo goed zeggen
dat er geen oorlog is geweest
dat niemand is vermoord
dat geen enkele misdaad werd gepleegd
deze mannen
maakten van massamoord
een staatsindustrie
mensen stonden in familiegroep bijeen
zonder schreeuwen of tranen
ze kussen elkaar
nemen afscheid
en wachten op het teken van een SS'er
die bij de kuil staat
en een zweep in de hand houdt
en om zijn arm een mitrailleur
een oude vrouw met sneeuw wit haar
heeft een kind op de arm
en zingt een liedje voor hem
een echtpaar kijkt toe
een vader houdt een jongen van 10 bij de hand
strijkt hem door het haar
en wijst met de vinger naar de lucht
de SS'er aan de kuil wenkt hen
de familie loopt op hem toe
een zwartharig meisje gaat voorbij
wijst naar zichzelf en lipt
ik ben 23 jaar
de groep daalt af in de kuil
de mensen die er liggen
bloeden uit hun hoofd
sommigen bewegen nog
heffen hun arm op
of draaien hun hoofd
om te tonen dat zij nog leven
de kuil ligt al voor driekwart vol
de SS'er op de rand
rookt een sigaret
hij dooft ze
wijst de familie de plek aan
waar ze moeten liggen
dan klinken schoten

in deze beklagdenbank
zitten de mannen
die schuldig zijn aan deze daad

als het ogenblik gekomen is
dat u uw oordeel vellen moet
denk dan aan dit massagraf
niet met wraakgevoel
maar met het onwankelbaar besluit
dat dit nooit meer mag gebeuren

de vader

west

weet u nog
wees met de vinger naar de lucht
en leek zijn zoontje iets te zeggen

*(twee schavotten gaan open
ribbentrop en streicher vallen naar beneden
west steekt een sigaret op)*